

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta právnická
Katedra soukromého práva a civilního procesu

Diplomová práce

Minoritní práva v kapitálových společnostech

Luboš Mazanec

Vedoucí práce:

JUDr. Tomáš Ficner, Ph.D.

Katedra soukromého práva a civilního procesu

Fakulta právnická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, březen 2012

Na tomto místě bych chtěl poděkovat vedoucímu mé diplomové práce panu JUDr. Tomáši Ficnerovi, Ph.D. za ochotu, připomínky a čas, který mi věnoval při její přípravě.

Dále bych chtěl poděkovat Báře Nezvalové za spolupráci s jazykovou korekcí textu i všem ostatním, kteří mi při tvorbě práce poskytli nezbytnou pomoc či podporu.

Obsah

Obsah	1
1. Úvod.....	3
2. Kapitálové obchodní společnosti v českém právu	6
2.1 Společnost s ručením omezeným	7
2.2 Akciová společnost	8
3. K pojmu menšinových práv v kapitálových společnostech.....	11
4. Práva minoritních společníků ve společnosti s ručením omezeným	15
5. Práva minoritních akcionářů v akciové společnosti	19
5.1 Právo na svolání mimořádné valné hromady	21
5.2 Právo na zařazení navržených záležitostí na pořad valné hromady	24
5.3 Právo na přezkoumání výkonu působnosti představenstva.....	26
5.4 Právo na uplatnění náhrady škody dozorčí radou	28
5.5 Žaloba na splacení emisního kurzu akcií uplatněná představenstvem.....	30
5.6 Práva ve faktickém a smluvním koncernu, ochrana tzv. mimo stojících akcionářů	31
5.7 Právo domáhat se, aby soud odvolal likvidátora jmenovaného valnou hromadou.....	34
5.8 Práva v akciové společnosti v souvislosti s přeměnami.....	36
5.9 Shrnutí	38
6. Práva menšinových společníků v kontextu připravované rekonstrukce.....	40
6.1 Úprava menšinových práv ve společnosti s ručením omezeným.....	40
6.2 Úprava menšinových práv v akciové společnosti	41
7. Minoritní práva v kapitálových společnostech de lege ferenda.....	46
8. Komparace ochrany minoritních akcionářů ve vybraných zahraničních právních úpravách.....	53
8.1 Slovensko	54
8.2 Německo	55
8.3 Velká Británie	58
8.4 Finsko.....	61
9. Závěr	64
11. Resumé.....	67

12. Seznam použitých zdrojů.....	69
Seznam použitých zkratek	76

1. Úvod

Ochrana menšin je jedním ze stěžejních prvků každé demokratické a vyspělé společnosti. Právo a právní řád jsou pak nástroje, jak takovou ochranu provádět a garantovat. Ochrana menšin samozřejmě může představovat široký pojem a asi nejčastěji si pod ní představíme témata bytostně spojená s lidskými právy, tedy především s oborem ústavního práva. Odtud směřuje přesah i do jiných právních odvětví, nicméně logicky se lze pozastavit nad myšlenkou, zda a jakým způsobem má být ochrana menšin součástí té oblasti právní regulace, která je označována jako obchodní právo. Nejedná se náhodou o obsahový protiklad? Obchodní právo má ze své podstaty regulovat tu část aktivit ve společnosti, které můžeme nazývat třeba jako volný trh, podnikání, business či jakkoliv jinak. Ze své podstaty je principem tohoto prostředí co možná největší otevřenost pro soutěž a soutěživost, určitá minimalizace regulace a mnohem větší svoboda subjektů, které jsou součástí právních vztahů. Jenže především dravý a soutěživý trh potřebuje pevná a efektivní pravidla a regulaci. A nastanou chvíle, kdy dokonce i ty subjekty, které normálně volají po minimalizaci státu a právní regulaci, se ocitnou v postavení menšiny.

Právo, a samozřejmě nejen to české či případně evropské, pamatuje na situace, kdy je potřeba chránit menšiny. Nikoliv menšiny etnické, kulturní, náboženské či v obdobném slova smyslu, ale menšinové vlastníky, chceme-li být přesní společníky či akcionáře kapitálových společností. Tato diplomová práce se bude věnovat tomu, jakým způsobem je v českém i zahraničním právu zakotvena ochrana minoritních práv v těch typech právnických osob, které právní terminologie nazývá kapitálovými společnostmi, tedy ve společnosti s ručením omezeným a v akciové společnosti. Na první pohled se jedná o velmi specifické téma, které může zajímat jen velmi úzkou skupinu specializovaných subjektů, ovšem na druhou stranu se během poměrně divoké privatizace v 90. letech

a následující dlouhé řady akcionářských sporů nějakým způsobem dotklo i řady zcela obyčejných lidí.

Ochrana minoritních společníků v kapitálových společnostech, především pak ve společnosti akciové, se stala velmi problematickou a specifickou kapitolou vývoje českého obchodního práva v posledních dvaceti letech. Důvodů je nepochybně více, tím hlavním je ale bez nejmenších pochyb dlouhá diskontinuita oboru obchodního práva, která neměla obdoby v žádném jiném právním odvětví na našem území. Pokud se krátce podíváme na vývoj obchodního práva na našem území, pak po první komplexní úpravě obchodního práva, zákoně č. 1/1863 ř.z., všeobecný zákoník obchodní účinného od 1. 7. 1863, který platil na našem území po určitých úpravách až do konce roku 1950, následovalo více jak čtyřicetileté mezidobí. Ačkoliv i s ohledem na potřeby centrálně řízené ekonomiky se občas objevovaly hlasy volající po vytvoření nějaké úpravy obchodního práva, k něčemu takovému nedošlo. A tak zatímco občanské právo mělo svou kodifikaci v podobě občanských zákoníků, zákona č. 141/1950 Sb., který následně nahradil zákon č. 40/1964 Sb., obchodní právo se nijak nevyvíjelo, chyběla jeho praktická i soudní aplikace. V tom se odrazila i současná koncepce českého soukromého práva, která stále poměrně striktně odděluje obchodní a občanské právo. Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník tak znamenal návrat k přetržené linii. A mimo jiné vrátil do českého práva i právo obchodních společností.

V této diplomové práci nejprve v první kapitole krátce představíme dva zmíněné základní typy kapitálových společností, které jsou upraveny českým obchodním zákoníkem. Následně bychom se obecně podívali na některé teoretické otázky týkající se ochrany minoritních společníků v kapitálových společnostech. Další kapitola se věnuje stručnému výčtu menšinových práv ve společnosti s ručením omezeným. Čtvrtá kapitola, která tvoří nejobsáhlejší část práce, rozebírá ta menšinová práva, která mají akcionáři v akciové společnosti dle současné právní úpravy. Pátá kapitola

je pak věnována úpravě menšinových práv v připravovaném zákoně o obchodních korporacích. Další kapitola je věnována rovněž pohledu na problém minoritních práv de lege ferenda. Sedmá kapitola se věnuje zahraničnímu exkurzu a představí stručně právní úpravu ve vybraných evropských zemích.

2. Kapitálové obchodní společnosti v českém právu

Obchodní společnost obecně je druhem specifické entity, právnické osoby, založené nejčastěji za účelem podnikání¹. Jsou nadány vlastní právní subjektivitou a specifickou formou regulace vnitřních vztahů², přičemž jsou zakládány za účelem naplnění stanoveného cíle. Nejčastějším způsobem dělení obchodních společností je na společnosti osobní a kapitálové. Obchodní zákoník přímo uvádí, které typy obchodních společností mohou být dle českého práva zakládány – je to veřejná obchodní společnost, komanditní společnost, společnost s ručením omezením, akciová společnost, evropská společnost a evropské hospodářské zájmové sdružení³. Jako čistě osobní obchodní společnost lze označit pouze veřejnou obchodní společnost. Společnost komanditní nese prvky obou forem, proto bývá označována jako smíšený druh společnosti. Čistě kapitálovou formu obchodní společnosti představují akciová společnost a společnost s ručením omezeným. Poslední dvě jmenované právní formy jsou regulovány evropským právem, přičemž první je formou veřejné obchodní společnosti, druhá pak společnosti akciové.⁴

Co je vlastně obsahem pojmu kapitálová obchodní společnost? Především je pro ně typická pouze majetková účast společníků na společnosti. Ti tedy vkládají do společnosti jen předem omezený majetkový vklad. Souhrn vkladů všech společníků tvoří základní kapitál, jenž je charakteristickým rysem každé kapitálové společnosti. Vedle zmíněného vkladu pak nemají společníci vůči společnosti žádné další závazky, takže ani ve formě ručení za případnou ztrátu společnosti či její závazky, jak je tomu v případě osobních společností. Případně ručí do výše svých vkladů v případě, že tyto nebyly ještě řádně splaceny. Kapitálové společnosti mají zákonem poměrně

¹ § 56 odst. 1, zákon 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

² Eliáš 1994: 15 – 16, Eliáš, Pokorná, Bartošíková 2005: 5-6.

³ § 56 odst. 1, zákon 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

⁴ Eliáš, Pokorná, Bartošíková 2005: 7-8, Štenglová, Plíva, Tomsa 2010: 212.

jasně vymezenou základní organizační strukturu, a to ve smyslu základních orgánů společnosti. V případě společnosti s ručením omezením je samozřejmě jen velmi jednoduchý (jednatel či jednatelé), v případě akciové společnosti už je členitější (představenstvo, dozorčí rada).⁵

S ohledem na zaměření této práce se budeme nadále věnovat dvěma výše zmíněným typům kapitálových obchodních společností, které můžeme v obchodním zákoníku nalézt. Tedy společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti.

2.1 Společnost s ručením omezeným

Společnost s ručením omezeným je specifickým příkladem. Přestože bývá obvykle řazena mezi kapitálové obchodní společnosti, nese i některé prvky společností smíšených. Přesto je však na pomyslné dělicí linii mnohem blíže k ideálu společnosti kapitálové. A to především proto, že při využití této formy obchodní společnosti dochází k naplnění kýženého cíle, tedy že společníci nepřebírají neomezené ručení za závazky společnosti, přičemž však stále zůstávají velice blízko samotnému fungování společnosti. Společnost s ručením omezením se hodí spíše pro subjekty s menším počtem společníků, přičemž ale zákon stanovuje limit padesáti. Úpravu společnosti s ručením omezeným najdeme v ustanoveních § 105 a následujících ObchZ. Základní kapitál společnosti, od něhož se odvíjí hlasovací práva společníků, musí dosáhnout minimální výše 200 000 Kč, horní hranice v zákoně uvedená není. Vklad musí být v minimální výši 20 000 Kč a každý ze společníků se může na společnosti účastnit pouze jedním vkladem, přičemž jejich výše se samozřejmě může různit. Vklad může být proveden případně i v nepeněžitě formě. Kromě vkladu nemají společníci žádnou další majetkovou povinnost vůči společnosti.⁶

⁵ Štenglová, Plíva, Tomsa 2010: 212.

⁶ Eliáš, Pokorná, Bartošíková 2005: 169 – 171, Hendrych a kol. 2009: 11 – 12, zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

Společnost s ručením omezeným musí mít alespoň jednoho, ale i několik jednatelů, kteří jsou jejím statutárním orgánem a mají povinnost zastupovat společnost navenek, stejně jako organizovat a kontrolovat její ekonomickou či jinou vymezenou aktivitu. Jejich postavení a kompetence najdeme v § 133 a následujících ObchZ, pokud je nějak blíže nevyspecifikuje zakladatelská smlouva společnosti. V případě, že tak stanoví společenská smlouva anebo zákon, má společnost s ručením omezeným zřízenou dozorčí radu, která by klasicky měla smysl již u větší společnosti s rozsáhlejším podnikáním a obratem. V takovém případě je úkolem takto zřízené dozorčí rady vykonávat kontrolní činnost v rámci činnosti společnosti.⁷

2.2 Akciová společnost

Akciové společnosti jsou ve své podstatě a principu fungování nejstarší formou subjektu, který lze nazvat obchodní korporací či kapitálovou obchodní společností. Akciová společnost se kvůli komplikovanější regulaci vnitřních vztahů, menší operativnosti a vyššímu požadavku na základní kapitál volí jako nejefektivnější varianta u takových projektů, kde příliš volná úprava společnosti s ručením omezeným již nedostačuje. Co se českého práva týká, najdeme právní regulaci akciové společnosti v § 154 a následujících. Definice akciové společnosti zní: „...*společnost, jejíž základní kapitál je rozvržen na určitý počet akcií o určité jmenovité hodnotě. Společnost odpovídá za porušení svých závazků celým svým majetkem. Akcionář neručí za závazky společnosti.*“⁸. Jedná se o nejjistší formu kapitálové společnosti, přičemž společníci, respektive tedy akcionáři, opět mají povinnost vkladu. Z něj se vytváří základní kapitál společnosti, který má tato používat k účelu, pro který byla zřízena. Jednotlivé podíly jsou pak rozděleny na samostatně obchodovatelné části, jež jsou nazvané akcie. Společníci se velmi často nijak nepodílejí na

⁷ Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

⁸ § 154 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

fungování a chodu společnosti, byť toto není nijak omezeno. Podíly v akciových společnostech nejsou nijak vázány na osobní substrát akcionářů a odpadnutí kteréhokoliv z nich není důvodem k zániku společnosti.⁹

I akciová společnost tvoří při svém založení základní kapitál. Jeho minimální výše jsou dva miliony při založení formou neveřejné nabídky a dvacet milionů při zvolení veřejné nabídky akcií¹⁰. Pro některé speciální typy podnikatelských akciových společností pak platí přísnější regulace, podle níž mohou být registrovány pouze při zvolení mnohonásobně vyšší úrovně základního kapitálu¹¹. Další omezení je stanoveno k charakteru zakladatelů, jimiž má být buď alespoň jedna právnická osoba anebo dvě a více osob fyzických. Akcie se mohou dělit dle své podoby na akcie listinné a zaknihované, nebo pak z hlediska formy na akcie na jméno (na řad) a akcie na majitele (na doručitele). Akcie na jméno znějí přímo na jméno nějaké fyzické či právnické osoby a jejich převod je náročnější. Akcie na majitele pak umožňují výkon akcionářských práv jakémukoliv držiteli. V zásadě se tak snadno převádějí a obchodují pomocí fyzického předání.¹²

Vnitřní struktura a vztahy jsou pak komplikovanější a propracovanější. Společníci v akciové společnosti mezi sebou mají určitou společenskou smlouvu (nazvána stanovy akciové společnosti) upravující poměry ve společnosti. Společníci (akcionáři) výkonem svých hlasovacích práv v rámci valné hromady vybírají obsazení představenstva společnosti, jež představuje statutární orgán oprávněný jednat jejím jménem a zodpovídající za její činnost, a dále dozorčí radu, která zodpovídá za

⁹ Hendrych a kol. 2009: 957 – 958.

¹⁰ § 162 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

¹¹ Např. pro banky dle zákona č. 21/1992 Sb., o bankách je to minimálně 500 milionů Kč; pro pojišťovny dle zákona č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví je několik minimálních hladin (65 milionů Kč, 90 milionů Kč, 160 milionů Kč a 200 milionů Kč) podle rozsahu jejich činnosti, pro zajišťovny podle téhož zákona je podle rozsahu jimi provozované zajišťovací činnosti i 500 milionů Kč a 1 miliarda Kč.

¹² Eliáš, Pokorná, Dvořák 2010: 263 – 264, Hendrych a kol. 2009: 957 – 958.

dohled nad činností představenstva a kontrolu fungování společnosti obecně. Valná hromada je shromážděním akcionářů, a tedy vrcholným orgánem společnosti a charakteristický je pro ni právě princip většinového rozhodování, který fakticky znamená, že jediný hlas navíc nad 50 % umožňuje přijímání naprosto klíčových rozhodnutí. To je na jednu stranu důležité pro efektivní výkon hospodářské činnosti v rámci soutěžního prostředí volného trhu, na druhou stranu společníci s menšími podíly zůstávají na pospas většinovému společníkovi či organizovaným společníkům držícím většinu. Proto je v rámci právní regulace akciových společností vytvořen celý katalog práv, která nelze žádnému akcionáři upřít, tedy ani rozhodnutím většiny. O nich bude pojednáno později.¹³

¹³ Eliáš, Pokorná, Dvořák 2010: 263 – 264, Hendrych a kol. 2009: 957 – 958.

3. K pojmu menšinových práv v kapitálových společnostech

U kapitálových obchodních společností všeho typu můžeme v zásadě identifikovat celou řadu práv vztažených k účasti ve společnosti. Tato práva jsou obvykle dělena na *a) majetková* - právo na podíl ze zisku; právo na vypořádání společníka a společnosti; váží k sobě oprávnění na peněžité či jiné plnění ve vztahu ke společnosti; *b) nemajetková*- právo podílet se na řízení společnosti; právo na informace o záležitostech společnosti; vztahují se naopak k oprávnění nějakým způsobem vykonávat kontrolu a řízení společnosti. Další možné dělení (možné pouze u akciové společnosti) je na práva: *a) všeobecná* – ty se vztahují ke všem společníkům, *b) zvláštní* – disponují jimi pouze některé kvalifikované skupiny společníků (např. majitelé prioritních akcií).¹⁴

Práva a povinnosti ale mohou být charakterizována podle toho, zda jsou kvantifikovatelná či nikoliv. Celá řada práv, například právo na výplatu podílu na zisku či hlasovací práva, jsou totiž spojeny s kvantifikovatelnou stránkou obchodního podílu, tedy zjednodušeně řečeno s jeho velikostí vůči celku. Můžeme ale nalézt i celou řadu práv či povinností, které jsou nekvantifikovatelné, a tedy rozsah jejich možného výkonu se neliší v závislosti na výši majetkové účasti na společnosti. Klasicky se jedná o právo na informace, právo podávat návrhy na valné hromadě či o právo žádat vysvětlení, ale třeba také povinnost zdržet se konkurenčního jednání či povinnost společníka řídit určitou oblast aktivit společnosti, pokud je toho dohodnuto ve společenské smlouvě. Především zmíněná práva uděluje jednotlivým společníkům obchodní zákoník proto, že u kapitálových společností není jejich osobní účast na fungování společnosti ani zdaleka

¹⁴ Eliáš, Pokorná, Bartošíková 2005: 54-56.

samozřejmostí, pročež je potřeba chránit jejich majetkovou účast na společnosti, respektive jim dát do ruky nástroje pro vlastní ochranu.¹⁵

Obecně v obchodním zákoníku platí zásada rovného zacházení se všemi společníky. Ten lze chápat v tom smyslu, že všichni společníci mají totožné právní postavení s ohledem na skutečnost, že jejich práva a povinnosti jsou předem a totožně určeny podle jednotného kritéria. Nemají tedy rovné postavení v pravém slova smyslu, neboť síla jejich pozice je samozřejmě určena jejich podílem na společnosti, oproti osobním obchodním společnostem, v nichž má každý subjekt jeden hlas. Ovšem mohou si před svým vstupem do společnosti provést jednoznačnou analýzu své pozice. Míra práv a povinností společníka je dána jednotně pro všechny a žádný společník nesmí být v lepší či horší pozici. Obchodní zákoník od novely z roku 2000 výslovně v § 56a odst. 1 uvádí nejen zákaz zneužívat většinová práva, ale stejně tak i práva menšinová^{16, 17}.

Tím se dostáváme k tomu, že v kapitálových obchodních společnostech existuje něco, co lze pojmenovat jako minorita. V určitém smyslu prolamuje zásadu rovného zacházení se všemi společníky, ovšem při komplexním pohledu na věc musíme dojít k závěru, že jejich existence je zamýšlena především kvůli tomu, aby všichni společníci měli skutečně a reálně rovné postavení. Minoritní práva totiž nejsou přiznána všem společníkům ve společnosti jednotlivě, ale ani společníkům dohromady jako celkové skupině. Disponují jimi pouze ti, kteří reprezentují určitý podíl na základním kapitálu. A těm jakožto minoritě náleží určitá specifická oprávnění. Samotné vnitřní uspořádání vztahů v kapitálových společnostech je totiž velmi liberální a v mnohém je ponecháno na volném uvážení společníků. Což by velmi často mohlo ponechat menšinové společníky zcela na pospas držitelům většiny. Umožňují tak těm společníkům, jejichž podíl na společnosti je třeba i velmi malý, aby se

¹⁵ Eliáš, Pokorná, Bartošíková 2005: 57.

¹⁶ § 56a zákon 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

¹⁷ Eliáš, Pokorná, Dvořák 2010: 63-64.

domáhali alespoň určitého minimálního standardu ochrany. Fakticky tím dochází i k naplnění některých ústavních principů, především tedy toho, že vlastnické právo zavazuje a nemělo by být používáno na újmu druhých či v rozporu se zájmy chráněnými zákonem¹⁸. Z povahy věci vyplývá, že v případě společnosti s ručením omezeným je katalog menšinových práv jen minimální. Mnohem větší význam ovšem mají v případě akciových společností, jež často mají velmi mnoho akcionářů, kterým tak umožňují alespoň dílčím způsobem kontrolovat a ovlivňovat chod společnosti.¹⁹

Můžeme se logicky zeptat proč vlastně chránit práva menšinových společníků. V případě společnosti s ručením omezeným je to skutečně do velké míry na obsahu společenské smlouvy. Samotná zákonná úprava příliš ochrany nedává. Ovšem ve velkých akciových společnostech se stovkami či tisíci drobných akcionářů už je situace složitější. Za určité konstelace může postačovat k efektivní kontrole společnosti balík akcií ve velikosti 20-30 % a v takovou chvíli s pomocí takovéto „kontrolní minority“ hlasovacích práv lze efektivně ovlivňovat chod společnosti. To nakonec potvrzuje i § 185 odst. 1 ObchZ, podle nějž je valná hromada usnášení schopná za přítomnosti akcionářů majících akcie se jmenovitou hodnotou reprezentující 30 % podíl na základním kapitálu. Na valných hromadách navíc může být nejrůznějším způsobem zasaženo do již existujících akcionářových práv. To jednoznačně ilustruje, že menšinová práva nemusí sloužit k ochraně menšiny, ale také k ochraně neorganizované většiny. Na druhou stranu je potřeba uznat, že samozřejmě obecně poskytují i možnost použití k účelovému obstrukčnímu chování.²⁰

K určitému zefektivnění funkce menšinových práv si právo obvykle vymezuje, koho lze chápat jako menšinového společníka. Obvykle je zvolena funkční hladina, která ospravedlňuje společníka (či případně skupinu společníků při vhodné koordinaci) k tomu, aby ke zmíněnému

¹⁸ Čl. 11 zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod.

¹⁹ Eliáš, Pokorná, Bartošíková 2005: 64-65.

²⁰ Faldyna, Bejček, Hajn a kol. 2002: 434 – 437.

právu měli přístup²¹. Zákon dále neposkytuje zvláštní ochranu menšině, jejíž podíl na základním kapitálu se pohybuje pod touto hranicí prostě proto, že jejich ochrana by nebyla efektivní s ohledem na fungování společnosti. Na druhou stranu ale zákon umožňuje více společníkům s velmi malou minoritou, aby se organizovali a dosáhli společně na požadovaný limit. Na povahu a smysl minoritních práv existují dva právně-teoretické pohledy. Podle prvního se jedná o specifické normativní řešení, jímž se poskytuje ochrana právě a pouze menšině. Ta ale obvykle ve společnosti sleduje jen své vlastní dílčí zájmy a v důsledku tak může být její postup v protikladu k zájmům společnosti i ostatních společníků. Druhý pohled na věc je ale ten, že i menšina může být viděna jako jakýsi kvaziorgán společnosti, který ve svém důsledku dělá společnosti dobrou službu a kontroluje postup většiny podobně, jako opozice v jakékoliv formě parlamentního shromáždění. Pravda je nejspíš někde uprostřed, protože dle mého názoru se můžeme v praxi obchodního práva setkat s oběma typy chování menšiny.²²

Menšinová práva lze pak rozdělit i na přímá a nepřímá. Pokud hovoříme o právech přímých, pak máme na mysli ta, která přímo opravňují menšinové společníky k nějakému postupu vůči majoritě či orgánům společnosti, tedy například právo na svolání valné hromady. Naopak nepřímá práva, jež najdeme pouze v právní úpravě akciové společnosti, lze spíše charakterizovat jako pasivní oprávnění. Patří sem například právo na odprodej akcií v případě, že určitý subjekt získá ve společnosti majoritu. Rovněž lze do této skupiny zařadit informační povinnost, která existuje ve vymezených případech.²³

²¹V případě akciové společnosti například ve společnostech se základním kapitálem do 100 milionů Kč musí minorita držet minimálně 3 % tohoto kapitálu a u akciových společností se základním kapitálem nad 100 milionů Kč je to pak 5 %.

²²Dvořák 2008: 170, Eliáš, Pokorná, Bartošíková 2005: 64.

²³Eliáš, Pokorná, Bartošíková 2005: 65.

4. Práva minoritních společníků ve společnosti s ručením omezeným

U společnosti s ručením omezeným mají menšinová práva jen velmi omezenou roli a rozhodně nemají takový význam, jako v případě akciové společnosti. U společnosti s ručením omezeným se totiž počítá s účastí menšího počtu společníků a je jen na nich, pokud zakotví některá z možných práv pro menšinové společníky do společenské smlouvy. V obecné rovině mají samozřejmě i menšinoví společníci stejná práva, jako držitelé většiny. Tedy disponují jak celým katalogem základních práv společníků (právo hlasovací a kontrolní; právo na podíl na zisku; právo na vypořádání při zániku účasti společníka ve společnosti nebo při zániku společnosti samé), tak i právy doplňkovými. Doplňkových práv je celá řada a patří mezi ně například právo podat k soudu návrh na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady či právo žalovat jménem společnosti jednatele o náhradu škody podle § 131a ObchZ. Vedle nich tu ale máme velmi omezený výběr práv menšinových společníků.²⁴

Jediným typicky menšinovým právem, které zákon menšinovým společníkům dává, je zakotveno v § 129 odst. 2. Je jím právo společníků, jejichž vklady dosahují alespoň 10 % základního kapitálu, požádat jednatele společnosti o svolání valné hromady, a to i proti vůli jednatele či jednatelů. Ti musí vyhovět ve lhůtě jednoho měsíce. Pokud tak neučiní, takový společník může svolat valnou hromadu již sám. Toto ustanovení bylo již v původní verzi zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, jenž byl přijat v listopadu 1991. To ovšem v podobě, podle níž tímto právem disponovali společníci, jejichž vklady převyšovaly 10 % základního kapitálu. Novelou provedenou zákonem č. 370/2000 Sb. došlo k úpravě do dnešní podoby. Ustanovení § 129 odst. 2 je kogentní v tom smyslu, že si

²⁴ Dvořák 2008: 158-159, 170, Bartošiková, Štenglová 2006: 170-171.

společníci nemohou ve společenské smlouvě hranici zvýšit, nicméně nic je neomezuje v tom, aby si ji libovolně nesnížili.²⁵

Samotná aplikace tohoto paragrafu samozřejmě potřebuje výkladové rozšíření. Především společníci, kteří svolávají valnou hromadu, mohou i určit její program. Ačkoliv to není v zákoně přímo uvedené. Mohou tak prosadit projednání některých témat, která považují za klíčová, přičemž pro jejich potřeby nedostačuje úprava § 128 odst. 1 ObchZ, která umožňuje mezi řádnými valnými hromadami interval až jeden rok. Další otázkou je, zda se ve lhůtě jednoho měsíce musí valná hromada nejen svolat, ale i konat. I když výklad není zcela jasný, odborná literatura se spíše přiklání k tomu, že v této lhůtě by s ohledem na potřebu efektivní ochrany menšinových společníků měla valná hromada skutečně proběhnout²⁶. V opačném případě by totiž jednatele mohli využít obstrukcí k tomu, aby skutečné konání valné hromady nepřiměřeně oddalovali. Na druhou stranu lze narazit na problém u těch společností, u nichž společenská smlouva svolání valné hromady do jednoho měsíce neumožňuje, neboť pro sezvání vyžaduje mnohem větší předstih. K takovým příkladům, jakkoliv možná ojedinělým, nelze dát jednoznačný výklad. S ohledem na judikaturní konstatování, že lhůtu stanovenou v § 129 odst. 2 ObchZ je potřeba vykládat tak, že valná hromada by se měla konat skutečně ve lhůtě jednoho měsíce a jednatelem by tedy měla být svolána do 15 dnů od doručení žádosti²⁷, lze se spíše klonit k názoru, že strany by tímto výkladem měly být vázány a měl by mít přednost před ustanoveními společenské smlouvy.

Ve společnosti s ručením omezením, na rozdíl od právní úpravy akciové společnosti, nepotřebuje společník soudní zmocnění ke svolání a takové oprávnění vyplývá přímo ze zákona. V § 129 odst. 2 ObchZ je dále uvedeno: „Nemá-li společnost jednatele, je oprávněn svolat valnou

²⁵ Bartošíková, Štenglová 2008: 178; vývoj znění zákona dle elektronického právního informačního systému CODEXIS.

²⁶ Štenglová, Plíva, Tomsa 2010: 440.

²⁷ Štenglová, Plíva, Tomsa 2010: 441.

hromadu kterýkoliv společník.“. Tato úprava se do obchodního zákoníku rovněž dostala s novelou 370/2000 Sb. Pokud jednatel chybí nebo případně není dlouhodobě schopný vykonávat svou funkci, pak se mu společníci nemusejí pokoušet doručit svou žádost a případně volit jiné právní prostředky. Cílem je zabránit případné paralýze společnosti a vzniku újmy. Pokud je naopak absence krátkodobá, ustanovení § 129 odst. 2 použít nelze.

Specifickou ochranu menšinovým společníkům ve společnosti s ručením omezeným přinesl do českého práva zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev (PřemZ). Ten transponoval do českého práva komplexní evropskou legislativu²⁸ a zaváděl právní úpravu specifických institutů, jejichž úprava do té doby chyběla. Je potřeba uvést, že ani v tomto zákoně opět není specifikován katalog práv pro menšinové společníky, nicméně z povahy věci se jedná o práva, které využije spíše menšina případně poškozená většinovým rozhodnutím při fúzi, rozdělení, změně právní formy či převodu jmění na společníka. V souvislosti s jakoukoliv přeměnou tak společníci mají právo na dorovnání hodnoty podílů, pokud jim nebyl poskytnut přiměřený výměnný poměr podílů nebo jiné vyrovnání, přičemž tento nárok musí uplatnit do jednoho roku²⁹, nejčastěji tedy formou návrhu na soudní přezkum.³⁰

Společníci mají rovněž právo na adekvátní výměnu podílů přeměňované společnosti na podíly ve společnosti nástupnické. K tomu se váže dále i nárok na náhradu škody vůči jednatelům, ostatním společníkům či znalci v případech, kdy je projektem přeměny společník poškozen. Menšinoví společníci rovněž mohou podat návrh na určení neplatnosti projektu přeměny či napadnout u soudu valnou hromadu, na níž bylo o přeměně

²⁸ Třetí směrnice Rady 78/855/EHS ze dne 9. října 1978, o fúzích akciových společností; Šestá směrnice Rady 82/891/EHS ze dne 17. prosince 1982, o rozdělení akciových společností; Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/56/ES ze dne 26. října 2005 o příhraničních fúzích kapitálových společností.

²⁹ § 45 zákona č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev.

³⁰ Zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev.

rozhodnuto. V případě fúze pak před takovou valnou hromadou musí všem společníkům, byť s marginálním podílem, jednatelé zaslat dokumenty související s přeměnou, a to v dvoutýdenním předstihu. V souvislosti vnitrostátní fúze společností s ručením omezeným s akciovou společností, ať už bude forma nástupnické společnosti jakákoliv, je potřeba souhlasu všech společníků zanikající společnosti s ručením omezeným³¹. Důležité je, že projekt fúze musí obdržet aktivní souhlas všech společníků, což fakticky dává právo veta i společníkovi s velmi malým podílem na základním kapitálu.³²

V souvislosti s možností převodu jmění společnosti na společníka³³, jež nalezneme v § 337 a násl. PřemZ, je upraveno vyloženě menšinové právo. K převodu jmění ve společnosti s ručením omezeným, tedy fakticky v některých případech k vytěsnění menšiny, může přistoupit pouze společník, který ve společnosti drží podíl spojený se vkladem nejméně 90 % základního kapitálu. Vypořádání musí být v penězích a založené na posudku znalce. Zajímavé je, že nárok na vypořádání je neprohlášený³⁴. V § 376 dále nalezneme, že souvislosti se změnou právní formy společnosti s ručením omezeným mají společníci, kteří s přeměnou nesouhlasí, právo na vystoupení ze společnosti, pokud proti takové změně hlasoval³⁵. V takovém případě mají nárok na vypořádací podíl vypočtený z účetní závěrky.³⁶

³¹ § 156 zákona č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev.

³² Zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev.

³³ Možnost jak přistoupit ke zrušení společnosti, aniž by muselo dojít k často náročné administraci její likvidace.

³⁴ § 352 odst. 2 zákona č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev.

³⁵ Záznam o takovém hlasování, ať už bylo provedeno na valné hromadě nebo mimo ni, musí být ve formě notářského zápisu.

³⁶ Kuhn, Štenglová, Bílá, Havel a kol. 2010: 1021-1022, Zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev.

5. Práva minoritních akcionářů v akciové společnosti

Právní vztahy odehrávající se v akciové společnosti jsou oproti většině jiných forem právnických osob, tedy nejen obchodních společností, nepoměrně komplikovanější. Důvody již byly nastíněny v předchozích kapitolách. Vstupem do akciové společnosti tedy na sebe její společníci, akcionáři, berou určitý katalog práv a povinností. Pojednání o nich by nepochybně vystačilo na samostatnou diplomovou práci. Z pohledu tématu můžeme vynechat akcionářské povinnosti. Co se týká akcionářských práv, funguje zde opět dělení na práva základní a doplňková (zvláštní). Jako práva základní jsou obvykle označována 1) právo na podíl na zisku, 2) právo na podíl na likvidačním zůstatku, 3) právo zúčastnit se valné hromady a hlasovat na ní. Je patrné, že pojetí je podobné, jako u společnosti s ručením omezeným. Bohatší je katalog práv doplňkových (zvláštních), takže vedle možnosti disponovat akciemi či možností podat soudu návrh na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady lze zmínit třeba přednostní právo na získání vyměnitelných a prioritních dluhopisů.³⁷

Práva, stejně jako i povinnosti, akcionářů nalezneme v § 178 a násl. ObchZ. Zde obsažený výčet ale není ani zdaleka úplný a řada dalších akcionářských práv je obsažena v jiných právních normách. Podstatná je rovněž i skutečnost, že obchodní zákoník umožňuje, aby stanovy případně rozšířily katalog akcionářským práv v řadě případů (např. § 158 odst. 2). Z obecného pohledu představují práva akcionářů jakýsi minimální standart, který by měl být udržován. Jejich rozšíření je v zásadě ponecháno na dispozitivním uvážení společníků, nicméně zúžení či oslabení zákon zapovídá.³⁸

Koho tedy můžeme definovat jakožto minoritního akcionáře? Zákon nám dává odpověď v § 181 odst. 1 ObchZ, kde je uvedeno: „ *Akcionář nebo*

³⁷ Eliáš, Pokorná, Dvořák 2010: 335 – 336.

³⁸ Dvořák 2008: 265 – 266, Eliáš, Pokorná, Dvořák 2010: 335 – 336.

akcionáři společnosti, jejíž základní kapitál je vyšší než 100 000 000 Kč, kteří mají akcie, jejichž souhrnná jmenovitá hodnota dosahuje alespoň 3 % základního kapitálu, a dále akcionář nebo akcionáři společnosti, která má základní kapitál 100 000 000 Kč a nižší, kteří mají akcie, jejichž souhrnná jmenovitá hodnota přesahuje 5 % základního kapitálu, mohou požádat představenstvo o svolání mimořádné valné hromady k projednání navržených záležitostí.“. Je to tedy právo obdobné k ustanovení § 129 odst. 2 ObchZ, které se týká společnosti s ručením omezeným. Opět zde není použit termín menšinový společník či akcionář, nicméně z logiky věci to vyplývá. Je přitom zajímavé, že i ustanovení tohoto paragrafu se vyvíjelo obdobně, jako § 129 odst. 2 ObchZ.³⁹

V původním obchodním zákoníku přijatém v roce 1991 byla akciová minorita definována dosažením hranice držených akcií přesahujících alespoň 10 % základního kapitálu společnosti. Novelou obchodního zákoníku, jež byla provedena zákonem č. 142/1996 Sb., pak mohli být mezi minoritu započítáni i akcionáři, kteří vlastnili jen zatímní listy, jejichž hodnota přesahovala 10 % základního kapitálu společnosti. Řada případů i zahraniční zkušenosti ovšem prokázaly, že zvolená hranice je nastavena poměrně přísně, vysoko a poskytovaná ochrana není příliš intenzivní, neboť už tehdejší německá úprava pracovala s hranicí 5%. Proto i s ohledem na potřebu harmonizace českého obchodního práva s právem evropským byla již zmiňovanou novelou 420/2000 Sb. provedena poslední změna, která platí dodnes.⁴⁰

Práva akcionářských menšin jsou mnohem různorodější, než u jiných typů obchodních společností. Je proto žádoucí si je rozčlenit a blíže charakterizovat.

³⁹ § 181 odst. 1 zákona 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

⁴⁰ Pelikánová 1997: 510-511, vývoj znění zákona dle elektronického právního informačního systému CODEXIS.

5.1 Právo na svolání mimořádné valné hromady

V první řadě má akcionářská menšina právo domáhat se, aby představenstvo svolalo mimořádné zasedání valné hromady k projednání záležitostí akciovou minoritou navržených. Je uvedeno ve výše citovaném ustanovení § 181 odst. 1 ObchZ a dalších ustanoveních tohoto paragrafu, doplněno ustanoveními § 182 a rovněž dílčím způsobem v několika dalších zákonných ustanoveních. V žádosti musí být uvedeno, jaký program valné hromady je navrhován pro uvedení v pozvánce a případně i usnesení, které je navrhováno valné hromadě k přijetí. Navržený program nesmí být změněn či doplněn bez souhlasu menšiny. Představenstvo společnosti má povinnost svolat valnou hromadu tak, aby se konala nejpozději do 40 dnů ode dne doručení žádosti, pro společnosti obchodované na regulovaném trhu 50 dnů. Pokud v žádosti navrhovaný program není uveden, běží výše zmíněná lhůta až po jeho kompletním doplnění. Lze rovněž dovodit, že do rozeslání pozvánek na valnou hromadu či uveřejnění oznámení může oprávněná akciová minorita program ještě nějakým způsobem doplnit, poté už nikoliv. V textu zákona je běh lhůt určen od chvíle, kdy žádost „došla“ představenstvu, nicméně z toho nelze jednoznačně dovodit závěr, že zákon vyžaduje její písemnou formu pod sankcí neplatnosti. Může mít nepochybně i jinou formu, nicméně s ohledem na větší právní jistotu žádající menšiny lze předpokládat, že nejčastěji bude zvolena právě forma písemné žádosti.⁴¹

Otázkou je, zda se výše zmínění oprávnění vztahuje i na situace, kdy dozorčí rada jedná například v rámci ustanovení § 199 odst. 1 ObchZ a svolává valnou hromadu ve chvíli, kdy to vyžadují zájmy společnosti. Obdobně by se mohlo jednat o situace, kdy je společnost řízena likvidátorem. Odborná literatura se toliko shoduje v závěru, že ustanovení § 181 odst. 1 ObchZ má kogentní charakter a nelze jej zcela automaticky rozšiřovat na další subjekty v obdobné pozici. Dle mého názoru, v souladu

⁴¹ Dědič a kol 2002b: 1813, Dědič, Štenglová, Kříž 2012: 257 – 258, Dvořák 2009: 280.

s některými autory⁴², by neměla být zcela vyloučena taková analogie s argumentem, že kogentnost daného ustanovení sice zavazuje, jenže tím dochází k neproporcionální újmě na právech akciové minority. Na druhou stranu s ohledem na fakt, že v současné době k této věci stále neexistuje relevantní judikatura, nelze bez dalšího ignorovat ani názory opačné⁴³. Pokud bych však měl mnou vznesené tvrzení něčím podpořit, byla by to nepochybně i argumentace obecnými zásadami, na nichž je obchodní zákoník postaven ve smyslu ustanovení § 1 odst. 2 ObchZ. Mezi jednu z takových zásad patří i zásada ochrany minoritních akcionářů a rovněž ochrany všech akcionářů před svévolným či nekorektním chováním představenstva i jiných orgánů společnosti. Jelikož minoritní akcionář nemůže velmi často promluvit ani do složení dozorčí rady, měl by v situacích, kdy dozorčí rada jedná za představenstvo a tedy fakticky z jeho pozice, být nadán obdobnými právy, jakými disponuje vůči představenstvu. Definitivní rozřešení může nicméně podat až pravomocné soudní rozhodnutí v takové věci.⁴⁴

Ustanovení § 181 odst. 2 ObchZ dále stanoví zvláštní lhůtu pro uveřejnění pozvánky či oznámení o konání valné hromady. Ta se zkracuje na 15 dnů před jejím konáním či rozhodným dnem pro přihlášení na takovou valnou hromadu. Pro společnosti, jejichž akcie jsou obchodované na regulovaném trhu, je pak stanovena delší lhůta, konkrétně 21 dnů. V rámci pozvánky či oznámení může představenstvo program valné hromady doplnit, ale pouze se souhlasem navrhuujících akcionářů. Při svolávání takové valné hromady je rovněž potřeba zohlednit, zda navrhané body programu jsou v působnosti valné hromady. Nejvyšší soud k tomu v rozhodnutích sp. zn. 29 Odo 407/2004 ze dne 22. 2. 2005 a sp. zn. 29 Odo 149/2005 ze dne 14. 12. 2005 jasně uvedl, že představenstvo není vázáno programem uvedeným v žádosti v rozsahu, ve

⁴² Dědič a kol 2002b: 1813, Štenglová, Plíva, Tomsa 2010: 603.

⁴³ Dvořák 2009: 280.

⁴⁴ Dědič a kol 2002b: 1822, Dvořák 2008: 280, Štenglová, Plíva, Tomsa 2010: 608.

kterém odporuje působnosti valné hromady. Na takové případy se tedy nevztahuje zákaz měnit program valné hromady bez souhlasu žádajících akcionářů.⁴⁵

V § 182 odst. 3 ObchZ jsou zakotvena konkrétní opatření proti nečinnosti představenstva. Pokud totiž nesplní svou povinnost svolat valnou hromadu, může oprávněná akciová minorita požádat soud o zmocnění svolat valnou hromadu. Soud je v takovém případě rozhoduje v nesporném řízení dle § 200e občanského soudního řádu a zmocňuje k provedení všech kroků s tím souvisejících, které by normálně mělo činit představenstvo (vyžádání seznamu majitelů akcií na jméno od společnosti, rozeslání pozvánek, zamluvení prostor pro konání valné hromady atd.). Specifické přitom je, že akciová minorita musí podmínku držení určitého podílu ve společnosti splnit jak ve chvíli podání návrhu, tak i ve chvíli vydání rozhodnutí. Pokud se tedy poměry ve společnosti změní, například vlivem navýšení základního kapitálu či převodu akcií, může být návrh zamítnut i přesto, že ve chvíli jeho podání byly podmínky splněny. Soud by měl po přezkoumání splnění zákonných podmínek rozhodnout bez zbytečného odkladu tak, aby byly chráněny zájmy takových menšinových akcionářů. Zajímavé přitom je, že soud musí vyjma některých dalších náležitostí i určit předsedu valné hromady. Je to logické za situace, kdy představenstvo, jehož předseda by tuto funkci zastával do chvíle zvolení řádného předsedy valné hromady jejími účastníky, způsobí svolání mimořádné valné hromady svou nečinností. Pokud tedy návrh na předsedu nepodá akciová minorita, soud ho automaticky po vlastním uvážení a s jeho souhlasem jmenuje sám. Každopádně soud v řízení samotném může rozhodnout i bez nařízení jednání, obvykle k němu ale dojde. Během něj dojde k předvedení všech důležitých argumentů a soud by měl v zásadě poměrně pečlivě zvažovat, zda rozhodnutí o svolání mimořádné valné

⁴⁵ Štenglová, Plíva, Tomsa 2010: 603-604.

hromady vydá či nikoliv. Proti rozhodnutí je samozřejmě možné odvolání, které může celý proces ještě prodloužit.⁴⁶

Jistou brzdou před případným obstrukčním jednáním představenstva by mělo být především to, že společnosti odpovídá za veškerou škodu takovým chováním vzniklou. Nejde tedy jen o škodu, která vznikne samotnými průtahy společnosti a která může být často obtížně prokazatelná, ale také o náklady spojené se soudním řízením. Náklady na svolání a organizaci mimořádné valné hromady by společnost nesla v každém případě, takže k jejich náhradě oprávněna není. Můžeme se ještě pozastavit nad možností, která nastane ve chvíli, kdy svolaná mimořádná valná nebude usnášeníschopná. V takovém případě se odborná literatura⁴⁷ v zásadě shoduje v závěru, že svolávající akciová minorita takové právo stále má. Nemusela by jej využít například v takových situacích, kdy se poměry ve společnosti zásadně změni takovým způsobem, že by nemělo nejmenší smysl na svolání náhradní valné hromady trvat.

5.2 Právo na zařazení navržených záležitostí na pořad valné hromady

Dalším menšinovým právem je možnost domáhat se, aby představenstvo zařadilo jí určenou jednu či více záležitostí do programu zasedání valné hromady dle § 182 odst. 1. písm. a) ObchZ. Zákon v tomto případě rozeznává dvě možné situace. Pokud je taková žádost předána představenstvu⁴⁸ a nedošlo ještě k rozeslání pozvánek na dotčenou valnou hromadu či uveřejnění oznámení o jejím svolání, pak v zásadě není situace nijak problematická a dojde k doplnění stávajícího programu jednání valné hromady. Pokud ovšem žádost menšinových společníků dorazí později, musí nastoupit alternativní postup. Představenstvo se v takovém případě

⁴⁶ Dědič a kol. 2002b: 2244, Dědič, Štenglová, Kříž 2012: 258 – 259, Dvořák 2008: 399, Štenglová, Plíva, Tomsa 2010: 604.

⁴⁷ Dědič a kol. 2002b: 2244, Dvořák 2008: 399.

⁴⁸ Zákon pro takovou žádost nevyžaduje písemnou podobu, nicméně je asi vhodnější z hlediska právní jistoty žadatele.

musí postarat o zveřejnění doplnění pořadu jednání valné hromady, a to ve lhůtě do deseti dnů před jejím konáním či případně před rozhodným dnem k oznámení účasti na valné hromadě, pokud je určen. Pokud má ovšem nastat tento druhý postup, musí být ke každému jednotlivému bodu z návrhu rovněž připojeno náležité odůvodnění nebo případně návrh usnesení, jež by mělo být přijato. A navíc musí být takový návrh doručen představenstvu nejpozději do 20 dnů před konáním předmětné valné hromady či před rozhodným dnem pro účast. Pokud náležité odůvodnění či návrh usnesení chybí, pak představenstvo nemá povinnost činit až do doby, kdy dojde k doplnění žádosti.⁴⁹

V případě, že je tato lhůta promeškána či z nějakého důvodu není ani rozeslání doplnění možné, pak je sice možno žádat o doplnění pořadu jednání zasedání valné hromady, ovšem jen za účasti a se souhlasem všech akcionářů společnosti (dle § 185 odst. 4 ObchZ). Ustanovení § 185 odst. 4 ObchZ je logickou ochranou všech akcionářů před tím, aby v rámci valné hromady nebyly projednány záležitosti, jež jim nebyly včas a náležitě oznámeny. Celá konstrukce má tak vybalancovat postavení angažované minority a ostatních akcionářů. Pokud tedy následně nelze naplnit ani tyto podmínky, je jedinou možností akciové minority požádat o svolání nového zasedání valné hromady. V tu chvíli ale je na bedrech minority hrozba, že po nich společnost může nárokovat úhradu účelně vynaložených nákladů v případě, že by se taková valná hromada prokázala jako bezdůvodná.⁵⁰

Celé ustanovení je pak potřeba vykládat analogicky v některých sporných situacích. V případech, kdy dle stanov může jednat jen jeden či jen někteří členové představenstva, lze logicky dovodit, že i oni jsou žádostí akciové minority vázáni, ačkoliv zákon výslovně uvádí, že povinnost konat má celé představenstvo. Opačný výklad by byl totiž krajně nelogický a lze dovodit, že úmyslem zákonodárce bylo pod pojem představenstvo zahrnout i ty

⁴⁹ Dědič, Štenglová, Kříž 2012: 222, Dvořák 2008: 279.

⁵⁰ Dědič, Štenglová, Kříž 2012: 222-223, Dvořák 2008: 279.

situace, kdy může jednat jen jeho část, neboť i v takových případech může zároveň představenstvo jako celek vyslyšet žádost akciové minority.⁵¹

Problémem tohoto ustanovení je nicméně i to, že obchodní zákoník dále neřeší postup v situaci, kdy představenstvo nečinní tak, jak by mělo. A stejně tak neobsahuje ani důsledky takového jednání. Pokud tedy představenstvo adekvátně nezareaguje, lze dovodit, že se akcionáři mohou domáhat svolání mimořádné valné hromady a dále mohou nárokovat na představenstvu náklady na její svolání, jakožto náhradu škody ve smyslu § 182 odst. 2 ObchZ. Obdobně mohou nárokovat škodu, která by případně vznikla pasivitou představenstva. To samozřejmě nevylučuje, aby nějaké další druhy sankcí byly dohodnuty v rámci smlouvy o výkonu funkce členů představenstva. Ačkoliv tedy výše zmíněné řešení není v zákoně přímo uvedeno, lze se domnívat, že zákonodárce by případně takový postup s ohledem na logiku a zásady obchodního zákoníku nejspíše zvolil. Na druhou stranu je potřeba dodat, že poskytuje opravdu jen vágní ochranu před nečinností představenstva. S ohledem na skutečnost, že akciová minorita bude v takových případech mít omezený přístup k dokumentům společnosti, bude velmi obtížně uplatňovat a dokazovat u soudu jinou škodu vzniklou společností, než náklady na svolání mimořádné valné hromady. Situace ale může být skutečně odlišná v každém specifickém případě.⁵²

5.3 Právo na přezkoumání výkonu působnosti představenstva

Oprávněný akcionář či akcionáři mohou rovněž dle § 182 odst. 1. písm. b) ObchZ „požádat dozorčí radu o to, aby přezkoumala výkon působnosti představenstva v záležitostech určených v žádosti. Tento postup umožňuje kontrolu za situací, kdy se akcionáři domnívají, že představenstvo nevykonává svou činnost z nějakého důvodu řádně, stejně jako se vztahuje i na případy, kdy dozorčí rada řádně neplní svou kontrolní funkci. Mimo

⁵¹ Dědič a kol. 2002b: 1821 - 1822, Štenglová, Plíva, Tomsa 2010: 608.

⁵² Dvořák 2008: 279, Štenglová, Plíva, Tomsa 2010: 608.

jiné opět narážíme na podobný problém, jako u předchozího ustanovení, neboť chybí jakákoliv úprava alternativní sankce přicházející v úvahu ve chvíli, kdy dozorčí rada poruší svou povinnost přezkoumat žádost akciové minority. Lze ovšem jen dodat, že v takových případech, kdy dozorčí rada evidentně a průkazně tuto povinnost poruší, pak může nastoupit postih v podobě vzniku povinnosti k náhradě škody vzniklé společnosti takovým jednáním. A v takových případech ručí členové dozorčí rady za vzniklou škodu celým svým majetkem, takže se může jednat o postih velmi výrazný či fakticky ekonomicky likvidační pro takové subjekty. Alternativně by přicházela v úvahu i možnost trestněprávního postihu, například naplnění skutkové podstaty trestného činu nedbalostního či úmyslného porušení povinnosti při správě cizího majetku ve smyslu § 220 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Lze ale uvažovat i o naplnění skutkové podstaty některého dalšího trestného činu. Měli bychom rovněž doplnit, že sankce za porušení povinnosti by dopadly na bedra jen těch členů dozorčí rady, kteří by zavinili porušení povinnosti. Nevztahoval by se tedy klasicky na přehlasovanou menšinu, která by ve smyslu § 201 odst. 3 ObchZ uplatnila své právo na zaznamenání hlasování rozdílného od většiny do zápisu jednání.⁵³

Dozorčí rada se musí žádostí dále zabývat jen v případě, že je podána oprávněnou akciovou minoritou dle § 181 odst. 1 ObchZ, ledaže stanovy společnosti určí něco jiného. I v případě, že žádost nepodá oprávněný akcionář, měla by se jí dozorčí rada zabývat, a to v případě, že z ní vyplývá důvodné podezření, že představenstvo porušuje své povinnosti. Trochu problematický může být pohled na to, jak by mělo být následně nakládáno s výsledkem kontroly provedené dozorčí radou. Ze zákona totiž nevyplývá zcela jasná aplikace dalšího postupu. A tak se opět můžeme setkat s nekonstantním pohledem v odborné literatuře. Zatímco *J. Dědič* uvádí názor, že dozorčí rada má toliko povinnost seznámit všechny akcionáře

⁵³ Dědič a kol. 2002b: 1821 - 1822, Dědič, Štenglová, Kříž 2012: 261 - 262, Štenglová, Plíva, Tomsa 2010: 608.

s výsledky provedené kontroly v rámci nejbližšího zasedání valné hromady⁵⁴, lze se setkat i s názory, které preferují spíše analogický výklad daného ustanovení v tom smyslu, že by dozorčí rada měla seznámit bez zbytečného odkladu akciovou minoritu s výsledkem zmíněného přezkumu⁵⁵. V daném případě bych se opět klonil k poněkud extenzivnějšímu výkladu daného ustanovení. Pokud by totiž měla dozorčí rada povinnost přezkoumat činnost představenstva bez zbytečného odkladu, ovšem o výsledku této činnosti by stačilo referovat až na nejbližší valné hromadě, mohlo by to v řadě případů učinit toto ustanovení fakticky bezzubým, neboť by mohlo dojít i k několikaměsíčnímu čekání na výsledek kontroly činnosti představenstva. Na druhou stranu v případech, kdy do okamžiku konání zasedání valné hromady chybí poměrně krátká doba, nepochybně lze zvolit informování i touto cestou. Obdobně lze dovodit, že by dozorčí rada měla informovat i ostatní akcionáře, kteří o přezkum činnosti představenstva nepožádali, pokud o to tito požádají. A to v duchu zásady rovného postavení všech společníků ve společnosti. Tyto situace je ale nepochybně potřeba vykládat v kontextu vztahů a zvyklostí jednotlivých společností, neboť úprava stanov a jiných vnitřních předpisů se může výrazně lišit. Rovněž lze očekávat, že v budoucnu nejspíše některou z výše nastíněných otázek vyjasní soudní judikatura.⁵⁶

5.4 Právo na uplatnění náhrady škody dozorčí radou

Ustanovení § 182 odst. 1 písm. d) ObchZ dává rovněž akciové minoritě právo, aby požádala dozorčí radu o uplatnění nároku na náhradu škody způsobené společností členem představenstva. Zmíněné ustanovení je poměrně jasné a nijak dále nerozlišuje situace podle výše způsobené škody či jejího druhu. Mimo jiné jej lze samozřejmě použít i při sankcionování v případech nečinnosti představenstva výše zmíněných. V případech, kdy dozorčí rada i přes výzvu nekoná, může akciová minorita učinit vlastní

⁵⁴ Dědič a kol. 2002b: 1822.

⁵⁵ Dvořák 2008: 280.

⁵⁶ Dědič a kol. 2002b: 1822-1823, Dvořák 2008: 280, Štenglová, Plíva, Tomsa 2010: 608.

kroky a jakožto zákonný zástupce společnosti podat žalobu dle § 182 odst. 2 ObchZ sama. V takových případech nicméně vždy jedná akciová minorita jménem společnosti a věcně i místně příslušným soudem je krajský soud, v jehož obvodu má společnost sídlo. Dispoziční právo s takovým návrhem již nicméně nemá společnost či její orgány, ale akcionáři, kteří žalobu podali. K rozhodnutí o věci pak soud může rozhodnout i bez nařízení jednání, pokud to důkazní situace umožní.⁵⁷

V řízení samotném soud především bude zkoumat podmínku aktivní legitimace, tedy zda akcionář naplnil kvorum uvedené v § 181 odst. 1 ObchZ a zda skutečně již požádal dozorčí radu o uplatnění práva na náhradu škody. Co do procesně-právní klasifikace se jedná o řízení nesporné, z čehož rezultuje průběh a úprava řízení. Účastníkem takového řízení je jednak společnost, zastoupena v tomto případě žádající akciovou minoritou, a dále povinný člen či členové představenstva či dozorčí rady.⁵⁸

K doplnění kontextu můžeme uvést, že obsah tohoto článku si vynutila samotná praxe obchodního práva a byl zakotven novelou obchodního zákoníku zákonem č. 142/1996 Sb., protože během první poloviny 90. let se stalo poměrně častým nešvarem, že představenstvo bylo často velmi těsně spjato s akciovou majoritou, ve prospěch této majority nějakým způsobem řídilo společnost a minoritní akcionáři neměli jakoukoliv možnost obrany proti takovým krokům, vyjma svolání mimořádné valné hromady s návrhem na odvolání představenstva na program. Novelou byl tak minoritním akcionářům dán do ruky praktický nástroj na ochranu zájmů společnosti a zároveň přiblížilo ochranu akciové minority západním standardům.⁵⁹

⁵⁷ Dědič a kol. 2002b: 1823, Dvořák 2008: 280, Štenglová, Plíva, Tomsa 2010: 608.

⁵⁸ Štenglová, Plíva, Tomsa 2010: 608.

5.5 Žaloba na splacení emisního kurzu akcií uplatněná představenstvem

Velmi obdobnou konstrukci má i právo obsažené v § 182 odst. 1 písm. d) ObchZ. Zde je obsaženo právo požadovat, aby představenstvo společnosti buď podalo žalobu na splacení emisního kurzu akcií vůči vlastníkům zatímních listů, kteří jsou v prodlení se splněním této vkladové povinnosti, nebo vlastníky těchto zatímních listů vyloučilo se společnosti postupem dle § 177 ObchZ. Takové případy samy o sobě nejsou až tak výjimečné a často může být nečinnost představenstva způsobena i tím, že je buď velmi úzce spjaté s akciovou majoritou, která jej rovněž může odvolat, anebo je členem představenstva přímo majoritní akcionář či člen majority. Nicméně zákon nechává na představenstvu, jaký způsob ze dvou výše zmíněných zvolí. První možnost, tedy podání žaloby na splacení emisního kurzu, je poměrně jasná, druhá varianta je náročnější.⁶⁰

V § 177 ObchZ najdeme v odstavcích 3 a následujících postup, podle nějž pokud upisovatel nesplatí emisní kurz upsaných akcií nebo jeho splatnou část, vyzve jej představenstvo, aby ji splatil ve lhůtě, kterou určí stanovy společnosti, jinak ve lhůtě do 60 dnů od doručení výzvy. Pokud marně jedna z těchto lhůt uplyne, představenstvo upisovatele vyloučí a vyzve jej k vrácení zatímních listů v přiměřené lhůtě. Je rovněž možnost dohodnout jinou, alternativní možnost postupu. Musí nicméně dojít k zaplacení emisního kurzu již upsaných akcií, za což vyloučený upisovatel společnosti ručí. Pokud pak i přes uplynutí určené lhůty vyloučený upisovatel zatímní listy nevrátí, prohlásí je představenstvo za neplatné, toto rozhodnutí adekvátně zveřejní a vedle toho vydá nový zatímní list či akcie, které může vydat ve prospěch osoby schválené představenstvem a použít prostředky získané za toto od ní k úhradě plnění, jež měl poskytnout vyloučený upisovatel. Je tedy zřejmé, že první postup směřuje k zachování

⁶⁰ Dědič, Štenglová, Kříž 2012: 262, Štenglová, Plíva, Tomsa 2010: 608 – 609.

takového problematického společníka ve společnosti, zatímco druhý spíše k jeho vyloučení.⁶¹

Pokud však i přes doručení žádosti je představenstvo nečinné, ať už z jakéhokoliv důvodu, má akciová minorita opět možnost podat žalobu jménem společnosti dle § 182 odst. 2 ObchZ. Procesní postup je stejný, jako již bylo nastíněno výše. Minorita opět jedná jménem společnosti, na její účet a rovněž náklady takového řízení nese od počátku společnost.

5.6 Práva ve faktickém a smluvním koncernu, ochrana tzv. mimo stojících akcionářů

Základním aspektem každého koncernu je existence takového uspořádání, kdy jedna nebo více osob podléhá jednotnému řízení jinou osobou, tedy existence ovládajícího subjektu a subjektů ovládaných. Často se rovněž používá zažitě označení „mateřská“ a „dceřiná“ společnost či některé další. Základním stavebním kamenem faktického koncernu je přitom pravidlo, podle něž ovládající subjekt nesmí zneužít svého vlivu k tomu, aby činil kroky ve svém důsledku poškozující subjekt ovládaný, pokud mu neposkytne odpovídající náhradu. Důvodů je několik. Především oba subjekty, tedy jak ovládající tak i ovládaná osoba, si ponechávají svou subjektivitu a je mezi nimi vytvořena pouze specifická vazba spolupráce, respektive možnost podstatných zásahů ovládající osoby do fungování osoby ovládané. Na jednu stranu by se nepochybně nabízelo tvrzení, že ovládající osoba přece nemá žádný důvod poškozovat ovládanou. Jenže důvodů může být mnoho, počínaje daňovou optimalizací či přítomností i jiných akcionářů ve vlastnické struktuře ovládané společnosti. Proto obchodní zákoník zajišťuje možnost obrany před negativními důsledky zásahů v rámci koncernu.⁶²

⁶¹ Dvořák 2008: 280, Štenglová, Plíva, Tomsa 2010: 609.

⁶² Pelikánová 2006: 119 – 121, Eliáš, Pokorná, Dvořák 2010: 387 – 391.

Právní terminologie rozlišuje mezi již zmíněným koncernem faktickým a koncernem smluvním. Ve výsledku mezi nimi není příliš velký rozdíl, nicméně zcela jasný je rozdíl formy. Právní úpravu faktického koncernu najdeme v § 66a – § 66c ObchZ, přičemž takto se označuje stav, kdy ovládající osoba ovládá jiné osoby tak, že skutečně drží klíčový podíl na hlasovacích právech (akcie, obchodní podíl) a je tak schopna uplatňovat faktický vliv na řízenou osobu či osoby. Může zde existovat i majetkové propojení. V takovém případě platí vyvratitelná domněnka, že se jedná o existující koncern. V případě koncernu smluvního, upraveného v § 190a - § 190d ObchZ, zde dochází k řízení ze strany ovládající osoby i bez odpovídajícího majetkového propojení. Ovládaný subjekt se sám a dobrovolně vzdává své rozhodovací suverenity, čímž umožňuje řídicímu subjektu zasahovat do jeho obchodního řízení. Mezi subjekty je uzavřena ovládací smlouva, která vymezuje práva a povinnosti jednotlivých subjektů. Mnohem častější formou propojení je každopádně faktický koncern.⁶³

Obchodní zákoník v § 66a odst. 8 jasně stanovuje, že ovládající osoba ve faktickém koncernu nesmí využít svůj vliv k tomu, aby prosadila přijetí takové smlouvy, z níž může ovládané osobě vzniknout majetková újma, ledaže by taková újma byla uhrazena nejpozději do konce daného účetního období. U smluvního koncernu statutární orgán řídicí ani řízené osoby nejsou povinny jednat s péčí řádného hospodáře s ohledem na vztahy v rámci jejich vztahu. To samozřejmě neplatí na vztahy se subjekty mimo koncern. Což ovšem neznamená, že v obecném kontextu své činnosti v koncernu mohou ignorovat obecnou povinnost *neminem laedere*⁶⁴ a škodit jiným subjektům, ignorovat dobré mravy či obchodní zvyklosti. Tedy postupovat takto vůči menšinovým akcionářům. A pokud toto

⁶³ Eliáš, Pokorná, Dvořák 2010: 390 – 391.

⁶⁴ Latinský výraz znamenající „nikomu neškodit“, „nikoho nepoškozovat“ či „nerušit práva druhého. Definice této zásady pochází již z římského práva a s trochou nadsázky lze říci, že další právní normy v praxi rozvádějí právě její základní myšlenku.

statutární orgán či jiné subjekty poruší, pak odpovídají za takto způsobenou škodu.⁶⁵

Akciová minorita má rovněž právo obrátit se s návrhem na soud, aby tento jmenoval znalce pro přezkoumání zprávy o vztazích mezi propojenými osobami, jenž je vypracována dle § 66a odst. 12 ObchZ statutárním orgánem společnosti ve lhůtě 3 měsíců od skončení účetního období. Musí ovšem existovat závažné důvody k takovému postupu, ovšem akciová minorita má právo zvolit takový postup i v případě, že nejsou naplněny požadavky uvedené v § 66a odst. 13, tedy: a) ve zprávě auditora zkoumající účetní závěrku společnosti, pokud je tato povinná, jsou uvedeny výhrady ke zprávě představenstva hodnotící uzavřené účetní období; b) ve stanovisku dozorcí rady k výše zmíněné zprávě představenstva existují takové výhrady; c) v samotné zprávě představenstva jsou obsaženy informace, z nichž vyplývá, že ovládané osobě vzniká nebo vznikla újma ve prospěch ovládajícího subjektu a tato jí nebyla náležitě nahrazena⁶⁶. Stačí jí pouze, že na takovém postupu spatřuje ochranu zájmů společnosti. Zákon pro uplatnění takového práva dává lhůtu jednoho roku od chvíle, kdy bylo zveřejněno oznámení o uložení zprávy do obchodního rejstříku. Odborná literatura se zcela neshoduje v tom, zda se jedná o lhůtu prekluzivní⁶⁷ či promlčecí⁶⁸, nicméně s odkazem na analogii s občanským zákoníkem bych se osobně klonil spíše k názoru, že se jedná o lhůtu promlčecí. Samotné řízení o jmenování znalce soudem je fakticky stejné, jako v případě jmenování znalce u nepeněžitěho vkladu do společnosti dle § 59 odst. 3, přičemž návrh na jmenování v tomto případě podává akciová minorita, ovšem soud jím není vázán a může po vlastním uvážení vybrat

⁶⁵ Dědič a kol. 2002a: 392 – 394, Štenglová, Plíva, Tomsa 2010: 270 – 271.

⁶⁶ § 66a odst. 9-13 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

⁶⁷ Dědič a kol. 2002a: 503.

⁶⁸ Pelikánová 2004: 206.

osobu jinou. Stejně tak může na návrh akciové minority jmenovaného znalce odvolat. Řízení samotné je řízením nesporným.⁶⁹

V případě smluvního koncernu pak ovládací smlouva (nebo smlouva o převodu zisku podle § 190a ObchZ) musí obsahovat bezpodmínečný závazek řídící osoby uzavřít s tzv. mimo stojícími akcionáři na jejich písemnou žádost smlouvu o úplatném převodu jejich akcií, a to za cenu přiměřenou jejich skutečné hodnotě. Zákon stanoví lhůtu pro zaplacení převodní ceny na 1 měsíc ode dne uzavření smlouvy o úplatném převodu, sankcí za jeho absenci je absolutní neplatnost smlouvy. Výše odškodnění nebo způsob jeho určení nemusí být přímo určeny v ovládací smlouvě či ve smlouvě o převodu zisku, nicméně je to více než žádoucí. Bez zajímavosti není ani to, že zákon pro tyto případy stanovuje účelovou právní fikci, podle níž jsou účastnické cenné papíry společníků považovány za převoditelné, i když by stanovily společnosti obsahovaly něco jiného. Pokud řídící osoba nesplní svou povinnost, mohou tito mimo stojící společníci převzít aktivitu a učinit jí písemný návrh smlouvy o převodu jejich podílů. Pokud i v takovém případě nedojde k akceptaci smlouvy do 15 dnů ode dne doručení návrhu, nastupuje možnost domáhat se uzavření takové smlouvy u soudu s žalobou na náhradu projevu vůle. Stejně tak mohou uplatňovat nárok na nečinností vzniklou škodu i náhradu účelně vynaložených nákladů. Mimo to lze také u soudu uplatnit právo na určení přiměřené výše odkupní ceny.⁷⁰

5.7 Právo domáhat se, aby soud odvolal likvidátora jmenovaného valnou hromadou

Dle § 219 odst. 2 ObchZ se akciová minorita se rovněž může domáhat toho, aby soud z důvodu jí uvedeného odvolal likvidátora jmenovaného valnou hromadou a jmenoval nového likvidátora. To samozřejmě v případech, kdy je společnost rušena s likvidací. Zmíněné ustanovení,

⁶⁹ Dvořák 2008: 859 – 860, Pelikánová 2004: 205 – 207, Štenglová, Plíva, Tomsa 2010: 272 – 273.

⁷⁰ Dvořák 2008: 851 – 852, Štenglová, Plíva, Tomsa 2010: 273.

oproti ostatním zde uvedeným, je ovšem dispozitivní a zákon umožňuje, aby bylo v rámci stanov společnosti dohodnuto něco jiného. Důležité ovšem je, že akciová minorita musí uvést důvody pro odvolání likvidátora a soud posuzuje jejich relevantnost. Lze rovněž navrhnout pouze odvolání likvidátora jmenovaného valnou hromadou. Pokud byl jmenován jinou formou, ustanovení § 219 odst. 2 ObchZ nelze uplatnit. K řízení je opět příslušný krajský soud, u něhož je společnost zapsána v obchodním rejstříku, přičemž i zde se jedná o řízení nesporné dle § 200e občanského soudního řádu. V rámci návrhu může být uveden rovněž návrh na nového likvidátora společnosti, nicméně to není podmínkou. Soud pak v řízení zjišťuje, jestli navrhovaný, nebo jím vybraný likvidátor, splňuje zákonné podmínky a se jmenováním souhlasí. Pokud ano, může přistoupit k jeho jmenování. Pokud se nenajde osoba ochotná vykonávat funkci likvidátora, může soud přikročit ke jmenování správce konkursní podstaty.⁷¹

Poněkud sporná je výše zmíněná dispozitivnost tohoto ustanovení, a to ve srovnání s ostatními ustanoveními, jež se týkají minoritních práv v akciové společnosti. Lze se jen domnívat, jaký byl přesně úmysl zákonodárce, nicméně nejspíše šlo o způsob jak změkčit jinak nelimitované právo odvolat likvidátora prakticky z jakéhokoliv důvodu. Existence § 219 odst. 2 ObchZ na druhou stranu nijak nelimituje právo kohokoliv, tedy i členů akciové minority, použít ustanovení § 71 odst. 4 ObchZ, podle něž osoba, která osvědčí svůj právní zájem ve věci, může navrhnout odvolání dosavadního likvidátora soudem, pokud tento porušuje své povinnosti.⁷²

Poněkud specifické může být uplatnění tohoto práva u některých akciových společnostech regulovaných zvláštními zákony. Například u penzijních fondů, u nichž je stanoveno, že likvidátora fondu jmenuje Česká národní banka⁷³. Podobná situace je i v případě bank, kde návrh na

⁷¹ Dvořák 2008: 722, Eliáš, Pokorná, Dvořák 2010: 345 – 346, Štenglová, Plíva, Tomsa 2010.

⁷² Dvořák 2008: 722.

⁷³ § 39 odst. 4 zákona č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením.

jmenování a odvolání likvidátora opět podává tentýž subjekt⁷⁴. Podobná je situace i u pojišťoven či zajišťoven a některých dalších zákonem regulovaných subjektů. Osobně se kloním k názoru, že u takových subjektů by se analogie s možností postupu vůči likvidátorovi vybranému dozorčí radou dle § 219 odst. 2 použít neměla a právo odvolat již jmenovaného likvidátora má opět jen Česká národní banka. Její přítomnost jakožto renomované instituce a regulátora by měla být sama o sobě zárukou regulérnosti průběhu celého procesu výběru likvidátora a následné likvidace. Ustanovení zvláštních zákonů jsem normami speciálními vůči obchodnímu zákoníku, a pokud by zákonodárce chtěl zakotvit právo akciové minority na odvolání likvidátora jmenovaného Českou národní bankou, nepochybně by tak učinil.

5.8 Práva v akciové společnosti v souvislosti s přeměnami

Zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev (PřemZ) sjednotil a rozvinul v českém právu komplexní úpravu poměrně složité materie týkající se přeměn obchodních společností. Část svého obsahu samozřejmě převzal i z předchozích ustanovení obchodního zákoníku. Zákon tak z velké míry převzal dosavadní právní úpravu obsaženou v § 220e odst. 13 a 14 ObchZ ve znění novelizace účinné od 1. ledna 2001. A cílem tohoto ustanovení je opět umožnit efektivní kontrolu kroků představenstva i ve společnostech s roztržštěnou vlastnickou strukturou. Obdobně byla stanovena měsíční lhůta, po jejímž uplynutí může představenstvo nástupnické společnosti samo rozhodnout o fúzi. Způsob zveřejnění není jasně specifikován a je tedy ponechán na standardní úpravě, jež je ve stanovách akciové společnosti.

Právo akciové minority je v něm obsaženo především v § 131 PřemZ ve vztahu ke schvalování vnitrostátní fúze společnosti. Podle něj mohou dosavadní akcionáři nástupnické společnosti, kteří jsou vlastníky akcií,

⁷⁴ § 36 odst. 1 zákona č. 21/1992 Sb., o bankách.

jejichž jmenovitá hodnota dosahuje alespoň 5 % základního kapitálu nástupnické společnosti před vnitrostátní fúzí, požádat představenstvo o svolání valné hromady za účelem jejího schválení do 1 měsíce ode dne, v němž bylo uveřejněno v Obchodním věstníku oznámení o uložení projektu fúze do sbírky listin obchodního rejstříku. Dle § 21 odst. 3 PřemZ pokud akciová společnost vydala více druhů akcií, vyžaduje se pro schválení přeměny souhlas alespoň $\frac{3}{4}$ hlasů přítomných akcionářů u každé druhu. Celé ustanovení se týká především schvalování tzv. smlouvy o fúzi, která je klíčovým dokumentem pro takovou přeměnu. Rozhodující je výše základního kapitálu příslušné akciové společnosti v okamžiku před začátkem fúze. Zákon dále specifikuje některé detaily, takže například pokud se k některým akciím nevází hlasovací práva, pak se o tyto akcie poníží základní kapitál použitý k výpočtu procentuálního zastoupení žádající minority. To obdobně platí i v případech, kdy nástupnická společnost je jediným akcionářem či alespoň držitelem akcií s hlasovacími právy v zanikající společnosti. Zákon zde tedy trochu odlišněji definuje menšinového společníka a stanovuje jednotnou hranici 5 % podílu na základním kapitálu společnosti, a to bez ohledu na výši samotného základního kapitálu. Zároveň ale zákon nebrání tomu, aby si stanovy společnosti upravily vlastní úpravu o něco mírněji.⁷⁵

Zákon obsahuje i několik dalších práv, které jsou ve své podstatě právy určenými k ochraně akciové minority, byť je tam nelze fakticky zařadit s ohledem na to, že jsou vyhrazeny pro všechny akcionáře a nikoliv jen ty, kteří dosáhnou jednotlivě či při jednání ve shodě nějaké požadované minimální hladiny. Jen namátkou tak lze uvést již zmíněné právo na dorovnání při přeměně společnosti obecně a možnost jeho soudního přezkumu dle § 47 PřemZ. Takové dorovnání bude jen těžko nárokovat většinový akcionář. Toto právo zmiňujeme především s ohledem na zajímavou odbornou diskusi, která se týkala náhrady nákladů řízení při

⁷⁵ Dědič, Štenglová, Kříž 2012: 424 – 425.

takovém sporu. K celé konstrukci tohoto institutu a jeho nefunkčnosti se vznesla řada kritických ohlasů, které směřovaly obecně k tomu, že menšiny mají v takové situaci ve výsledku velmi slabé postavení, ačkoliv se zákon tváří tak, že jim uplatnění nároku umožňuje⁷⁶. Opačná argumentace pak obvykle zaujala postoj, dle něž úprava v tomto zákoně se především snaží minimalizovat problémy, které by akciová minorita mohla působit⁷⁷. Já osobně se stavím spíše na stranu těch autorů, kteří považují ochranu menšinových akcionářů v rámci tohoto zákona z mnoha ohledů za nedostatečnou.

5.9 Shrnutí

Pokud máme zhodnotit současnou úpravu práv minoritních akcionářů v akciové společnosti, pak ji lze jednoznačně označit za ve všech ohledech dostačující evropským standardům. No není samozřejmě nijak překvapivé, neboť řada legislativních změn, které se odehrály v posledních více jak 10 letech, byla způsobena právě nutností harmonizace s evropským právem. Změnám, které by měla přinést chystaná rekodifikace, pak bude věnována 6. kapitola. Lze však s čistým svědomím uvést, že aktuálně má akciová minorita k dispozici relativně dostatečný katalog práv k tomu, aby mohla zasahovat do fungování společnosti způsobem, který odpovídá jejímu podílu na společnosti. I zvolené procentuální hladiny podílů na základním kapitálu společnosti pro kvalifikaci k učinění konkrétních kroků považuji za rozumně stanovené. Vždy je nutné najít rovnováhu mezi zájmy menšiny a většiny. Navíc menšinová práva mohou být často použity ve prospěch akcionářů řídících společnost. Ve velkých akciových společnostech s roztržštěnou vlastnickou strukturou často může nastat situace, kdy efektivní kontrolu chodu společnosti fakticky vykonává minoritní akcionář vlastníci 20 či 30 % podíl na základním kapitálu a právě tímto způsobem

⁷⁶ Viz například Zima, P (2008). K některým problémům zákona o přeměnách obchodních společností a družstev, Právní rozhledy 21/2008, s. 791 – 794.

⁷⁷ Viz například Dvořák, T. (2008). Poznámky k převodu jmění na společníka, Právní rozhledy 1/2008, str. 26 – 29.

mu může být umožněno efektivní řízení společnosti za situace, kdy je majorita akcionářů z nějakého důvodu pasivní. Navíc samozřejmě současná právní úprava umožňuje rozšíření minoritních práv stanovami společnosti.

Určitě by bylo možné posílit práva akciové minority, přičemž lze zmínit alespoň dvě možnosti. Tou první by mohlo být právo takové minority při dosažení určitého hranice na zastoupení v dozorčí radě společnosti, jakožto kontrolním orgánu. Ta je totiž aktuálně obsazována dle rozhodnutí většiny na valné hromadě, byť samozřejmě v řadě akciových společností je menšině taková representace umožněna⁷⁸. Druhou možností by pak mohlo být zavedení tzv. kumulativního hlasování, které by umožnilo akcionářům s menším podílem na základním kapitálu prosadit do orgánů společnosti své zástupce. Při volbách těchto zástupců by totiž každý disponoval tolika hlasy, kolik zástupců by bylo voleno. A akciová minorita by mohla tyto hlasy použít ve prospěch jednoho, jí zvoleného, kandidáta a nehlasovat u zbývajících. Poslední výtku k současné právní úpravě pak bude směřovat k absenci práva akciové minority na přezkoumání účetní závěrky jí vybraným znalcem v případech, kdy má pochybnosti o hospodaření společnosti, na kterou přitom odborná literatura poukazuje již dlouho⁷⁹. Tato výtku nesměřuje samozřejmě k velkým akciovým společnostem či společnostem s akciemi obchodovanými na regulovaných trzích, které jsou pravidelně auditovány a akciová minorita má řadu možností jak kontrolovat jejich hospodaření. Ovšem v celé řadě případů prochází účetní závěrka pouze schvalováním dozorčí rady a většiny na valné hromadě, a tak jsou možnosti akciové minority pro kontrolu hospodaření velmi malé a tato činnost je ponechána především na dozorčí radě, jejíž složení však velmi často nemohou ovlivnit.⁸⁰

⁷⁸ Právo akcionářů majících akcie v souhrnné hodnotě činící alespoň 1/3 základního kapitálu společnosti na obsazení jednoho křesla v dozorčí radě bylo přitom součástí již tzv. akciového regulativu z roku 1899, který platí i na našem území (Dvořák 2008: 281).

⁷⁹ např. Eliáš 2000: 191.

⁸⁰ Dvořák 2008: 281, Eliáš 2000: 190 – 191.

6. Práva menšinových společníků v kontextu připravované rekodifikace

Za poslední desetiletí prošlo české obchodní právo poměrně výrazným a dynamickým rozvojem. To bylo zapříčiněno nejen tím, že v našem právním prostředí byla fakticky téměř 40letá diskontinuita vývoje tohoto oboru do počátku 90. let, ale i požadavky, které naopak přinášela od počátku nového tisíciletí nutnost harmonizace českého práva s evropským právem. Řada novelizací směřovala právě i k posílení minoritních práv v kapitálových společnostech. S koncem prvního desetiletí nového milénia nicméně bylo stále jasnější, že se v českém soukromém právu schyluje k výrazné změně, přesněji tedy rekodifikaci dvou nejdůležitějších právních kodexů – obchodního zákoníku a občanského zákoníku. Úvahy o nezbytnosti a přínosu těchto dvou právních děl žádným způsobem nesouvisí s tématem této práce a proto se jim nebudeme věnovat. Nepochybně bychom ale měli přiblížit, jakým způsobem bude ochrana menšinových společníků kapitálových společností zpracována v připravované nové úpravě korporátního práva, tedy v zákoně o obchodních korporacích, jenž úspěšně prošel legislativním procesem i publikací ve Sbírce zákonů jakožto zákon č. 90/2012, o obchodních korporacích (ZOK).

6.1 Úprava menšinových práv ve společnosti s ručením omezeným

Z pohledu právní úpravy společnosti s ručením omezeným nepřináší zákon o obchodních korporacích nějak převratně větší ochranu menšinových společníků. V § 163 ZOK je zakotveno právo na informace o společnosti, kontrolu hospodaření či dokladů společnosti, které má každý společník. A to způsobem podobným současné úpravě. V § 165 ZOK je zakotveno právo každého společníka na podání žaloby. To je oproti úpravě v obchodním zákoníku rozšířeno, a to i o možnost podat žalobu na členy

případně zřízené dozorčí rady, jiné vlivné osoby a rovněž o právo žalovat vyloučení společníka, který by nesplnil vkladovou povinnost. Koncept vlivné osoby je novinkou, kterou přináší právě zákon o obchodních korporacích. Jedná se o osobu, která svým vlivem přímo či nepřímo ovlivňuje společnost, ačkoliv není přímo členem jejích orgánů. Výrazně je tak rozšířen okruh osob, na nichž se případně i minoritní společník může domáhat škody, která vznikla společnosti.⁸¹

V § 191 a 195 ZOK jsou pak zakotvena práva obdobná § 129 současného obchodního zákoníku. Tedy jednak právo každého společníka svolat valnou hromadu při absenci osoby jednatele ve společnosti a rovněž právo společníka či společníků ovládajících alespoň 10 % základního vkladu nebo 10 % hlasovacích práv požádat jednatele o svolání valné hromady. V § 195 jsou ovšem blíže upraveny některé další souvislosti. Jednak je upřesněno, že pokud se valná hromada nekoná do 1 měsíce či v přiměřené lhůtě, má ji společník právo svolat sám. Tím je vyřešen určitý právní rozpor mezi zákonem a obsahem společenské smlouvy některých společností. Z § 195 odst. 1 ZOK pak jasně vyplývá, že společník svolávající valnou hromadu má právo i navrhnout její program⁸². A v § 195 odst. 2 je přímo uvedeno, že v případech, kdy svolání valné hromady bylo zjevně neopodstatněné, nemusí společnost nést náklady spojené s takovou valnou hromadou. Společnost je tak na druhou stranu dílčím způsobem bráněna před obstrukčním chováním menšinových společníků.⁸³

6.2 Úprava menšinových práv v akciové společnosti

Ani v případě akciové společnosti nepřináší nová právní úprava nějaké převratné změny. V některých ohledech jsou práva akciové minority jistě

⁸¹ Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích; Důvodová zpráva k zákonu č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích.

⁸² Zákon přímo uvádí, že společníci mají právo svolat takovou valnou hromadu k „projednání jimi navržených záležitostí“.

⁸³ Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích; Důvodová zpráva k zákonu č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích.

mírně posílena, ovšem obecně prakticky přebírá koncepci stávající právní úpravy, jež zase vychází z evropského práva. Samotné vymezení minoritního akcionáře zůstává podobné a najdeme jej v § 376 ZOK. Akciovou minoritou, nebo slovy zákona „kvalifikovaným akcionářem“, je tedy akcionář či akcionáři disponující 5% akciových podílem u společností se základním kapitálem 100 milionů a nižším, 3% akciovým podílem u společností se základním kapitálem nad 100 milionů a 1% akciovým podílem u společností se základním kapitálem 500 milionů a více. V případě, že společnost vydala i akcie s násobnými hlasovacími právy, pak se kontroluje podíl na hlasovacích právech společnosti a nikoliv na základním kapitálu. Zákon dává společníkům možnost tuto hranici změkčit a snížit ji, v žádném případě ji však nelze zvýšit.⁸⁴

Můžeme se tedy podívat na jednotlivá minoritní práva. V § 377 ZOK je uvedeno právo požádat představenstvo o svolání valné hromady k projednání záležitostí či přijetí usnesení, které akciová minorita navrhne. Představenstvo v takovém případě musí valnou hromadu svolat do 40 dnů, přičemž zákon rovnou zkracuje lhůtu pro uveřejnění a zaslání pozvánky na 15 dnů, respektive na 50 a 21 dnů v případě společnosti obchodované na regulovaném trhu. V případě, že představenstvo nejedná tak, jak mu zákon prikazuje, může akciová minorita dle § 379 požádat soud o zmocnění ke svolání takové mimořádné valné hromady. Pokud zmocnění soudu dostanou, mohou ji pak jménem společnosti svolat sami, přičemž mají oprávnění k provedení nezbytných kroků.⁸⁵

Menšinová akcionáři mají rovněž právo požádat o zařazení jimi požadované záležitosti na pořad valné hromady. K takové žádosti musí opět uvést dostačující odůvodnění či usnesení. Pokud by pak žádost byla doručena po uveřejnění a rozeslání pozvánky na valnou hromadu, musí

⁸⁴ Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích; Důvodová zpráva k zákonu č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích.

⁸⁵ Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích; Důvodová zpráva k zákonu č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích.

představenstvo nejdéle do 10 dnů před jejím konáním či před stanoveným rozhodným dnem náležitě doplnit pořad valné hromady. I v tomto případě je rozsah práva prakticky totožný se stávající právní úpravou, jež je rozebrána v části 5.2 této práce. Žádost tedy musí být opět doručena v předstihu 20 dnů před konáním valné hromady či rozhodným dnem. Judikurní závěry uvedené v této části by pak měly zůstat platné i poté, co vstoupí nová právní úprava v účinnost.⁸⁶

Zůstává zachováno i právo akciové minority požádat dozorčí radu o přezkum výkonu působnosti představenstva, jenž je nově zakotveno v § 381 ZOK. V tomto případě lze opět odkázat na část 5.3 této práce, jejíž závěry se vztahují i na novou právní úpravu. Nová právní úprava pak naopak ještě změkčuje některá další práva, která podle současné právní úpravy náleží akciové minoritě – tedy právo na uplatnění náhrady škody dozorčí radou a žalobu na splacení emisního kurzu akcií, které jsou v této práci zpracovány v částech 5.4 a 5.5. Tato práva totiž bude moci uplatňovat každý jednotlivý akcionář. Akcionářská žaloba je upravena v § 372 až § 375 ZOK. Právo domáhat se náhrady škody za společnost je v § 372 explicitně vyspecifikováno i na právo nárokovat škodu po členech dozorčí rady pro neplnění jejich povinností, což současná právní úprava prakticky neumožňuje, respektive nárok na náhradu škody vůči členům dozorčí rady může uplatnit pouze představenstvo společnosti. Specifickou novinkou je právo domáhat se náhrady škody i po vlivné osobě (§ 373 ZOK), tedy po subjektu, který měl v době vzniku škody ve společnosti významný vliv, ačkoliv nebyl součástí orgánů společnosti. Nová právní úprava nechává v případech odpovědnosti za škodu možnost společnosti vypořádat se nejprve mimosoudně. A to smlouvou dle § 57 odst. 3., v níž si strany dohodnou vyrovnání. Pro její schválení je ale potřeba souhlas dvoutřetinové většiny všech akcionářů. Jedinou limitaci, kterou zákon akciové minoritě dává, je povinnost před podáním žaloby proti členu

⁸⁶ Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích; Důvodová zpráva k zákonu č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích.

představenstva písemně informovat o záměru dozorčí radu. Pokud tato nejedná bez zbytečného odkladu jako první, může akcionář samotný začít činit relevantní právní kroky. Smyslem tohoto ustanovení je samozřejmě předejít nadužívání těchto práv.⁸⁷

Poslední dvě minoritní práva, která byla rozebrána v částech 5.6 a 5.7, jsou právo na přezkoumání zprávy o vztazích mezi propojenými osobami a dále právo domáhat se odvolání likvidátora jmenovaného valnou hromadou. První jmenované právo zůstává zachováno v obdobné podobě, jako jej zná stávající právní úprava. Dle § 91 odst. 1 ZOK může každý kvalifikovaný společník či společníci dle § 376 ZOK navrhnout soudu, aby vypracovaná zpráva o vztazích byla přezkoumána znalcem jmenovaným soudem. A to pokud se domnívá, že zpráva není zpracována řádně. Dle § 91 odst. 3 ZOK je pak tato lhůta prekluzivní a právo lze uplatnit nejdéle do jednoho roku od chvíle, kdy se kvalifikovaný společník o obsahu zprávy o vztazích dozvěděl nebo mohl dozvědět. Po marném uplynutí této lhůty je právo nevymahatelné. Co se týká práva na odvolání likvidátora, jež je v současném obchodním zákoníku zakotveno v § 219, tak nová právní úprava toto nezná. Odvolání likvidátora je tedy čistě jen v působnosti valné hromady a alternativně soudu. V případě škodlivého či protiprávního jednání likvidátora tak zůstávají všem akcionářům, tedy nejen těm minoritním, k dispozici klasické právní prostředky (např. žaloba na náhradu škody atd.). Další posílení menšinových práv představuje zavedení kumulativního hlasování⁸⁸ v § 354 až 356 ZOK. Ovšem dle formulace v § 354 ZOK se jedná spíše o posílení optické, protože fakticky zachovává

⁸⁷ Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích; Důvodová zpráva k zákonu č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích.

⁸⁸ Způsob hlasování, při němž každý akcionář disponuje počtem hlasů násobeným počtem volených členů orgánů společnosti. Může si pak vybrat, zda tyto hlasy dá jen jedné osobě, či je rovnoměrně rozloží pro vícero volených zástupců. I akciová minorita od určité velikosti si tak soustředěním hlasů pro jednoho voleného člena orgánů společnosti může prosadit jeho zvolení a zajistit tak svůj podíl na řízení společnosti, tedy obsadit alespoň jeden post v představenstvu či dozorčí radě.

současný stav, kdy si společnost musí dobrovolně zvolit tento způsob hlasování a uvést jej do stanov.⁸⁹

Pokud si tedy máme shrnout dopad nové právní úpravy, především tedy zákona o obchodních korporacích, na postavení menšinových akcionářů, pak lze uvést, že změny jsou opravdu jen minimální. Jak samotní tvůrci uvádějí, měla by přinést určité posílení práv minoritních společníků kapitálových společností. Toto posílení lze vnímat především v určitém posílení regulace tzv. squeeze-outu, tedy nuceného přechodu účastnických cenných papírů, jenž je upraven v § 382 a násl. ZOK. Není ale klasických minoritním právem, ale naopak právem většinového společníka po dosažení určité úrovně držených akcií. Nově také dostanou akcionáři právo podat žalobu na náhradu škody proti členům dozorčí rady či tzv. vlivné osobě. Jak bylo výše uvedeno, některá práva, jež jsou aktuálně definována jako menšinová, budou dána všem akcionářům. To lze vnímat jako signál důvěry v určitou kultivaci právního prostředí v této zemi. Zákonodárce každopádně předpokládá, že situace, kdy celá řada společností měla silně fragmentovanou vlastnickou strukturu a určitá kvalifikační hladina pro uplatnění těchto práv byla nezbytná pro zabránění nadměrným obstrukcím, už není až tak zásadním problémem. Je otázka, jestli je tato důvěra oprávněná. To ale ukáže až samotná praxe poté, co vstoupí zákon o obchodních korporacích v účinnost.

⁸⁹ Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích; Důvodová zpráva k zákonu č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích.

7. Minoritní práva v kapitálových společnostech de lege ferenda

Pohled na téma menšinových práv v kapitálových společnostech není zrovna konzistentní. Současná právní regulace má nepochybně řadu nedostatků a v mnohém je vágní, nicméně fakt, že byla s minimálními změnami převzata do právní úpravy nové, svědčí o tom, že nedostatky současné právní regulace nejsou vnímány jako výrazný problém. Jak již bylo zmíněno v úvodu, ochrana menšinových akcionářů není nikterak společensky zajímavým tématem. Jen velmi malé procento společností se za normálních okolností během svého života dostane do postavení akcionáře. Tím, že téma nepodléhá výrazné celospolečenské poptávce, je mnohem větší prostor pro zákonodárce, aby právní úpravu případně mohl vyprofilovat tak, aby byla optimální. Ve vztahu k současné právní úpravě však lze nalézt rozličné postoje.

Jeden možný postoj se obvykle zaměřují na kritiku minoritních práv s poukazováním na jejich zneužitelnost. I zahraniční literatura se shoduje v tom, že institut minoritních práv poskytuje menšinovým akcionářům poměrně výrazné možnosti zkomplikovat postavení majoritního akcionáře. Mohou se chovat obstrukčně a zpomalit chod společnosti. A to i v americkém či britském právu, které disponují užší úpravou minoritních práv a efektivnější justicí. Dostáváme se k termínu, který je nazvaný „greenmailing“. V anglo-americkém právním prostředí se tak označuje chování vedoucí ke snaze „nepřátelsky ovládnout jinou společnost“.⁹⁰ V tom českém je tak ale označováno spíše chování minoritních akcionářů, jímž za hranicemi ekonomického užitku či racionality ztěžují život managementu společnosti a držiteli majority. Cíle a motivace k takovému postupu mohou být různé, počínaje špatnými vztahy v rámci akcionářské struktury a konče snahou donutit většinového akcionáře k výkupu

⁹⁰ Brenda Hannigan 2003: 407 – 408.

menšinového podílu za nadstandardní cenu. V českém obchodním právu obecně platí zákaz zneužití akcionářských práv, který je uvedený v § 56a ObchZ. Zde je v odstavci 1 dokonce přímo uvedeno, že zakázané je zneužití nejen většinových práv, ale i menšinových⁹¹. Toto znění bylo zapracováno do textu zákona novelou účinnou od 1. 1. 2001. V zákoně již bohužel není uvedeno, co přesně se za zneužívání akcionářských práv považuje a ani judikatura k tomuto tématu není zrovna bohatá. Je nicméně jasné, že prostor ke znepríjemnění života managementu společnosti a akciové majoritě poskytují především dva typy práv – právo na svolání valné hromady a především akcionářské žaloby. Nabízí se rovněž další právní i neprávní nástroje, třeba trestní oznámení na členy managementu či prosté vedení negativních mediálních kampaní. Společnosti působící v určitých specifických segmentech ekonomiky navíc mohou být k takovému postupu extrémně náchylné⁹² a ve větším měřítku tak může jít o velmi palčivý problém.

Pokud se na situaci podíváme z pohledu minoritního akcionáře, je kalkulace možných zisků a ztrát poměrně jednoduchá. Náklady spojené s takovými žalobami totiž nese společnost⁹³, a to i v případech, kdy jsou zjevně neopodstatněné či jejich možný přínos nevyváží náklady a problémy spojené se soudním řízením. Se soudním sporem mohou být navíc spojeny i další negativní důsledky, například nárůst nedůvěry u obchodních partnerů či negativní publicita. Navíc žaloby směřující na neplatnost usnesení valné hromady mohou za určité konstelace fakticky paralyzovat fungování společnosti. Mohou se tak velmi snadno stát i nástrojem nátlaku proti managementu a potažmo akciové majoritě, která má zájem na co možná nejhladší práci jimi zvoleného managementu a fungování

⁹¹ Odborný výklad k tomu pak doplňuje, že zneužitím práva ze strany minority se myslí především chování směřující k blokování přijetí důležitých rozhodnutí (viz Štenglová, Plíva, Tomsa 2010: 220).

⁹² Viz např. článek na <http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6185731>, odkazující na masové zneužívání těchto metod v odvětví vodárenství – 19. 4. 2012.

⁹³ K tomu lze citovat např. usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Odo 871/2002 zde dne 25. 3. 2003, kde je jasně uvedeno, že tato povinnost leží na společnosti a pokud soudní poplatek žalujícímu společníkovi neuhradí, jedná se o bezdůvodné obohacení s odpovídající možností jej vymáhat.

společnosti obecně. Právní řád dává minoritě skutečně nástroj, který není na druhou stranu vyvážen jakýmkoliv regulačním mechanismem, vyjma kvalifikačního kvora v § 181 odst. 1 ObchZ. Nakonec i některé ohlasy z právní praxe kritizují právní úpravu s ohledem na to, že minoritní akcionáři často napadají neplatnost usnesení valných hromad, někdy poměrně s triviálním odůvodněním, jindy ovšem s velmi propracovanou právní argumentací⁹⁴. Soudy navíc mohou samotnou odůvodněnost takto podané žaloby zkoumat až poté, co rozhodnou o tom, zda napadeným rozhodnutím byl porušen zákon, společenská smlouva, stanovy či jiná norma⁹⁵. Celá věc samozřejmě není nikterak černobílá, ovšem některá nabízená řešení, například možnost valné hromady schválit škodné jednání členů statutárního orgánu, či po vzoru rakouské úpravy hned na začátku řízení zkoumat zjevnou důvodnost takové žaloby a při nenaplnění této podmínky ji odmítnout, by mohly znamenat mnohem vyváženější pozici pro všechny aktéry.

Přítomnost minoritních akcionářů, obzvláště pokud jich je více, s sebou nese zvýšené ekonomické náklady pro společnost samotnou. Ty vyvěrají nejen z nutnosti náležitě plnit povinnost vůči minoritním akcionářům (právo na informace, jejich právo na podávání návrhů či vyžádání vysvětlení), ale obecně i z faktu, že jejich přítomnost klade mnohem větší nároky na preciznost provádění vnitřní správy společnosti. Pro majoritního akcionáře tak nastává jakási schizofrenní situace. Pokud vyjmeme případy, kdy se menšinový akcionář dostane do firmy téměř až nechtěným způsobem (např. získají akcie v dražbě, zdědí je apod.), tak obvykle majoritní akcionář přibírá minoritu do společnosti za nějakým účelem, nejčastěji kvůli získání kapitálu, alternativně specifického know-how, technologií či za účelem vybudování platformy pro nějakou formu spolupráce. Řada názorů z řad odborníků ovšem přichází s názorem, že

⁹⁴ Bartošíková 2004: nestr., Lasák 2010: nestr.

⁹⁵ Tak je uvedeno v usnesení Nejvyššího soudu ČR 29 Odo 393/2003 zde dne 30. 6. 2003, obdobně rovněž viz usnesení Nejvyššího soudu ČR 32 Cdo 2963/1999 ze dne 9. 2. 2000.

přítomnost fragmentované minority může být pro společnost až zbytečnou ekonomickou zátěží, která může ve svém důsledku negativně ovlivnit její fungování⁹⁶. Na druhé straně proti ekonomickým zájmům společnosti stojí nutnost chránit vlastnictví jako klíčový prvek právního státu. Nejvyšší soud ČR ve svém usnesení 32 Cdo 2963/1999 ze dne 9. 2. 2000 stanovil jasný limit, podle něž je při rozhodování obecně zkoumat, zda ekonomická škoda způsobená společnosti případnou ochranou menšinového práva výrazně nepřesáhne možný přínos plynoucí z ochrany menšinového práva. Jenže jak už bylo uvedeno výše, soudy se minimálně musejí sporem zabývat. Tento přitom může trvat i několik let a v určitých případech může znamenat i faktickou paralýzu společnosti při přijímání strategických rozhodnutí, jež je způsobena nejistotou plynoucí z očekávání soudního rozhodnutí.

České právo rovněž zná způsob, jakým se může většina v akciové společnosti zbavit minority. Tím je institut vytěsnění menšinového akcionáře, tzv. squeeze – out, jenž byl do českého práva zaveden zákonem č. 216/2005 Sb. s trochu podivným stanovení účinnosti již okamžikem vyhlášení ve Sbírce zákonů 3. června 2005. Je potřeba dodat, že i samotná právní konstrukce tohoto institutu je rovněž více než problematická. Najdeme ji v ustanovení § 183 - § 183n ObchZ. Dle nich může akcionář, který ve společnosti drží akcie se jmenovitou hodnotou představující alespoň 90% podíl na základním kapitálu, nebo k nimž se váže alespoň 90% podíl hlasovacích práv, požádat představenstvo o svolání mimořádné valné hromady, na níž se rozhodne o přechodu účastnických papírů ostatních společníků na tento subjekt. Vytěsněným akcionářům náleží protiplnění ve výši, kterou stanoví soudní znalec jmenovaný většinou. V případě společností obchodovaných na regulovaných trzích toto určení ještě podléhá schválení ČNB dle § 183n ObchZ. Pokud vytěsnění akcionářů nesouhlasí s výší protiplnění, mohou se obrátit v přiměřené lhůtě na soud

⁹⁶ J. Pokorná: 2004: 237 – 238.

dle § 183k odst. 1, nicméně takový postup nemá devolutivní účinek a je rovněž jedinou formou ochrany, jíž akciová menšina disponuje.

Důvody pro většinového akcionáře k vytěsnění menšiny již byly rozebrány výše. Jenže celý problém má i druhou stránku. Právo na provedení squeeze-out je obecně dané i bez ohledu na to, že akciová minorita svou přítomností ve společnosti pouze sleduje zhodnocení investice do společnosti a nečiní žádné zbytečné či obstrukční kroky. Navíc jak již bylo zmíněno, následkem kuponové privatizace v 90. letech se při privatizaci dříve státních podniků snad i statisíce lidí dostali do pozice minoritního akcionáře, a to často při držení třeba jen několika akcií představujících zcela zanedbatelný podíl na celkovém základním kapitálu společnosti. Roztříštěná majetková struktura tak na jednu stranu představovala po řadu let problém pro majoritní vlastníky, na druhou stranu je ale zcela objektivní právní zájem na ochraně vlastnických práv i těch osob, které vlastní opravdu miniaturní podíl ve společnosti.

Přijetí výše zmíněné novely obchodního zákoníku bylo nicméně poměrně zvláštní. Jednak byl obsah vztažený k samotnému squeeze-outu připojen ve formě tzv. „přílepku“ k novele, které měla původně upravit fungování obchodního rejstříku. I samotné pojetí účinnosti zákona bylo poměrně nešťastné. Jako hlavní cíl novely pak bylo deklarováno přiblížení se ke standardům německého akciového práva i implementace tzv. Třinácté směrnice EU (směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2004/25/ES, o nabídkách převzetí). Fakticky ale byla navrhovaná právní úprava velmi vzdálené té německé a stejně tak nedošlo ke komplexnímu transponování obsahu evropské směrnice⁹⁷. Opět tak byla přijata ne zcela šťastná „česká cesta“ k vyřešení problému, která později rezultovala v řadu právních sporů⁹⁸. Jejich jádrem přitom byla především skutečnost, že soudního

⁹⁷ Blíže viz např. Paulus 2008: 16 – 18.

⁹⁸ Blíže viz např. nálezy Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 1768/09, sp. zn. I. ÚS 42/10, sp. zn. IV. ÚS 1260/10 či sp. zn. I. ÚS 855/10, dále také <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=5103&d=315404> – 19. 4. 2012.

znalce určujícího výši protiplnění určuje majoritní akcionář, čímž vzniká hrozba, že jeho posudek nebude nezávislý a objektivní. Navíc díky nešťastné právní formulaci nemohli vytěsnění akcionáři fakticky napadnout žalobou neplatnost usnesení valné hromady, na niž bylo o vytěsnění rozhodnuto, stejně jako bylo velmi problematické a nákladné domáhat se zvýšení navrhnutého protiplnění, neboť tak bylo potřeba činit formou žaloby na plnění⁹⁹ s nutností přesně vyčíslit požadovanou částku, kdy navíc veškeré náklady spojené se soudním řízením si nesl vytěsněný akcionář již od počátku sám.¹⁰⁰

Několika novelami, ta poslední je z července 2009, byla postupně upravena regulace squeeze-outu, nicméně fakticky stále do velké míry panuje závadný stav poškozující vytěsněnou minoritu, který byl konstatován i Evropským soudem pro lidská práva¹⁰¹. Ten tedy odstraní s největší pravděpodobností až nový zákon č. 90/2012, o obchodních korporacích. Nic už to ale nezmění na skutečnosti, že u velké řady z téměř 500 vytěsnění provedených od roku 2005¹⁰² byli minoritní akcionáři minimálně poškozeni v tom smyslu, že se nemohli řádně domoci svých práv.

Úvahy de lege ferenda o právní úpravě squeeze-out by si jistě vyžádaly zcela samostatnou práci, čemuž také obvykle bývá. Pokud bychom se do nich přeci jen chtěli pustit, pak by asi v první řadě bylo možno uvést, že zákonodárce měl novelizovat obchodní zákoník tak, aby bylo možno soudní cestou napadnout rozhodnutí valné hromady, na niž je vytěsnění přijato. V současnosti by se to týkalo jednotek případů za rok a jistě by to bylo pro soudní soustavu zvládnutelné. Rovněž lze podotknout, že v souladu s německou právní úpravou by měla nést náklady sporů o určení výše protiplnění společnost až do okamžiku, když se žádost akciové

⁹⁹ Viz usnesení Nejvyššího soudu ČR 29 Odo 1332/2005 ze dne 23. února 2005.

¹⁰⁰ Holec, Zuzka, Medek 2006: nestr.

¹⁰¹ <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=5103&d=315404> – 19. 4. 2012.

¹⁰² Celkem 472 vytěsnění do roku 2011, viz <http://www.in-server.cz/clanky/vytesneni-akcionaruv-roce-2011-275-mil-kc-promlceno/229> - 19. 4. 2012.

minority ukáže jako neodůvodněná. Pak by případně měla společnost nárok na jejich náhradu. To by totiž motivovalo vytěsňujícího majoritního akcionáře nabízet opravdu tržní protiplnění. V závěru lze provést malý exkurz do slovenské právní úpravy. Tam se totiž vydali odlišnou cestou, která klade vytěsnění minoritních akcionářů mnohem větší obtíže. Předně může být squeeze-out proveden pouze u společností obchodovaných na regulovaném trhu. U nich existuje i kompletní seznam akcionářů, takže nemůže dojít k situaci, kdy dojde k vytěsnění akcionářů bez poskytnutí náhrady prostě proto, že tito mají akcie na doručitele, které nejsou nikde evidované. Slováci navíc mají velmi přísný limit pro dosažení dostatečné majority, a to akcie představující minimálně 95% podíl na základním kapitálu a zároveň 95% podíl na hlasovacích právech. Při jejím dosažení na valné hromadě je vytěsnění schváleno i s určením protiplnění, které ještě podléhá kontrole národní banky a regulátora trhu. Následně musí majoritní akcionář všem vytěsňovaným akcionářům zaslat odpovídající návrh smlouvy. Pokud tito ve stanovené lhůtě nepřijmou, lze soud žádat o náhradu projevu vůle. Jak je patrné, slovenská právní úprava je mnohem komplexnější a poskytuje poměrně vysokou úroveň ochrany akciové minoritě, oproti právní úpravě v ČR¹⁰³. Český zákonodárce šel na hranu, nebo spíše za hranu toho, co umožňuje evropské právo, zatímco slovenský se držel velmi konzervativního přístupu. Jaké to má následky již bylo zmíněno dříve v této kapitole.

¹⁰³Strapáč 2011: 64 – 67.

8. Komparace ochrany minoritních akcionářů ve vybraných zahraničních právních úpravách

Ochrana minoritních akcionářů je jedním z důležitých témat v rámci právní regulace kapitálových obchodních společností. To je důvod, proč vznikla i evropská regulace k danému tématu. Ta stanoví nezbytné minimum poskytnuté ochrany. Jinak jednotlivé národní regulace v Evropě i ve světě se poměrně výrazně liší, a to v závislosti na mnoha specifikách. Pro zjednodušení komparace se soustředíme pouze na právní úpravu akciových společností, protože řada zemí nemá právně upraveny společnosti, které by se typově dostatečně podobaly české společnosti s ručením omezením. Navíc jak vyplývá i z předchozích kapitol, práva menšinových společníků ve společnosti s ručením omezeným jsou fakticky zanedbatelná.

Evropskou regulaci tak představuje nejprve druhá směrnice Rady č. 77/91/EHS z dne 13. 12. 1976. V ní je zakotvena povinnost stejného postavení akcionářů v zemích, které podléhají režimu evropského práva. Článek 42 této směrnice pak přímo stanoví, že členské státy musí v rámci národních legislativ zaručit rovné zacházení všem akcionářům. V souvislosti s tímto můžeme odkázat na 3. kapitolu této práce, kde se princip rovnosti vymezuje jako jeden ze stěžejních principů v kapitálových společnostech. Je ale potřeba dodat, že způsob transpozice obsahu této směrnice do národních právních řádů se velmi liší, byť sledovaný cíl zůstává stejný. Další a konkrétnější rámeček pak dává Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2007/36/ES ze dne 11. července 2007 o výkonu některých práv akcionářů ve společnostech s kotovanými akciemi. Tam nejprve v Čl. 4 opět nalezneme požadavek rovného zacházení se všemi akcionáři. Článek 6 pak zakotvuje jediný minimální standard pro akciovou minoritu, který tato evropská směrnice dává. A tou je právo zařazovat body na pořad jednání valné hromady a předkládat návrhy usnesení, u něhož

směrnice vyžaduje, aby případně nastavená kvalifikační hladina pro takové právo nepřesáhla 5% podíl na základním kapitálu společnosti. Vymezuje rovněž, aby byl program takové valné hromady řádně a včas zveřejněn a menšině bylo umožněno na valné hromadě participovat. Směrnice například nepožaduje, aby kvalifikovaná minorita měla v akciových společnostech právo požádat představenstvo o svolání mimořádné valné hromady a v případě jeho nečinnosti tak mohla učinit sama. Je to nicméně standart ve většině zemí EU. Vedle této směrnice existuje další, Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/25/ES ze dne 21. dubna 2004 o nabídkách převzetí, která upravuje vyloženě institut squeeze-out zmíněný v předchozí kapitole. To již ale jde mimo rámec této práce.

8.1 Slovensko

Komparativní exkurz zahraniční legislativy můžeme začít v sousedním Slovensku. Nemusí nicméně jít o nějak obsáhlou analýzu a vlastně byla částečně nastíněna již v předchozí kapitole. Na Slovensku stále platí „federální“ obchodní zákoník, tedy stejný kodex, jako u nás. Je samozřejmé, že za bezmála 20 let vývoje došlo k určitým odlišnostem, ty nicméně nejsou nijak zásadní. V § 181 a 182 slovenského zákona č. 513/1991 Sb., obchodný zákonník tak můžeme nalézt prakticky obdobný katalog práv, který dává i český obchodní zákoník. V § 181 je zakotveno právo na svolání mimořádné valné hromady pro akcionáře mající akcie, jejichž jmenovitá hodnota dosahuje alespoň 5% nominální hodnoty základního kapitálu. Valná hromada může být svolána z jakéhokoliv důvodu. Slovenská legislativa je nicméně obecně trochu propracovanější. Jednak výslovně dává žádající minoritě možnost určit si předsedu takové valné hromady a dále specifikuje, že akcionáři žádající svolání takové mimořádné hromady musejí být majiteli akcií alespoň 3 měsíce před tím, než uplyne 40 lhůta, kterou má představenstvo na svolání mimořádné valné

hromady (viz kapitola 5.1). Pokud představenstvo žádosti nevyhoví, má akciová minorita právo obrátit se na věcně i místně příslušný soud.¹⁰⁴

Pokud se podíváme do § 182, pak v odst. 1 je právo na navržení požadovaných záležitostí do programu valné hromady v obdobném rozsahu jako v ČR. Stejně tak je tomu i u práva na přezkum výkonu představenstva, na uplatnění nároku na náhradu škody jménem společnosti a také při uplatnění splacení emisního kurzu. Akcionáři tedy při naplnění požadovaných okolností mohou jednat jménem společnosti a za společnost. V případě těchto sporů ovšem nese akciová minorita náklady spojené se sporem sama, nicméně v případě úspěchu jim společnost tyto náklady uhradí. Úprava těchto práv, jejich výklad i aplikace jsou prakticky totožné s českým právem. Na druhou stranu právo akciové minority ve vztahu k odvolání likvidátora slovenské obchodní právo nezná. Stejně tak ustanovení věnovaná koncernu neobsahují možnost akciové minority žádat přezkum tzv. zprávy o vztazích.¹⁰⁵

Pokud se podíváme na závěry komentáře, tak i relevantní slovenská judikatura, byť její rozsah není tak široký jako v případě ČR, má většinou podobné závěry. Ty má ostatně i akademický výklad těchto práv. Pokud máme zhodnotit slovenskou úpravu komplexně, pak lze říci, že její výhodou oproti české je skutečnost, že řada institutů a situací je zde precizněji vysvětlena přímo v zákoně. Na druhou stranu dvě specifická práva, která lze nalézt v českém právu, zde chybí. Je tomu tak ale spíše proto, že slovenská praxe jejich aplikaci nejspíš ani nevyžádala.

8.2 Německo

Německá úprava minoritních práv je jednou z nejpropracovanějších v celé Evropské unii. Důvodem je především to, že se poměrně dlouhodobě vyvíjela, a to navíc tak, že odráží německou preciznost. Právní regulace ve

¹⁰⁴Patakyová 2010: 534 – 536, Ovečková a kol 2011: 703 – 705, Suchoža, Husár 2009: 581.

¹⁰⁵Patakyová: 2010, 534 – 536, Ovečková a kol 2011: 706 – 708, Suchoža, Husár 2009: 581 – 582.

vztahu k obchodním společnostem představuje tzv. Akciový zákon ze dne 6. 9. 1965 (Aktiengesetz - AktG). V § 53a je nejprve zakotvena obecná zásada stejného postavení akcionářů, která je důležitým prvkem nejen německého akciového práva. Pokud půjdeme o kousek zpět, tak v § 50 AktG je stanoveno, že společnost se může vzdát nároků vůči svým zakladatelům či osobám ručícím vedle nich, stejně jako vůči představenstvu či dozorčí radě. A to dohodou uzavřenou s takovým subjektem, přičemž proti ní nesmí menšina s podílem dosahujícím jedné desetiny základního kapitálu vznést námitku.¹⁰⁶

Dále v § 120 AktG je uvedeno právo menšiny ovládající akcie o nominální hodnotě 10% základního kapitálu či v nominální hodnotě představující 10% z milionu eur požadovat, aby byla zvlášť projednána činnost určitého představenstva či dozorčí rady na řádné valné hromadě. V § 122 AktG pak nalézáme již známé právo minority svolat valnou hromadu. A to písemně, při uvedení účelu a pro akcionáře, kteří společně drží akcie představující alespoň dvacetinu základního kapitálu, což je nejméně 5%. Obdobně jako v ČR i zde mohou stanovy určit kvorum nižší, nikoliv však vyšší. Pokud není minoritě vyhověno, může se obrátit na soud, který jí ke svolání zmocní. Dle odst. 2 tohoto paragrafu pak mohou akcionáři představující tuto minoritu, nebo alternativně ovládající akcie v nominální hodnotě 5% z 500 000 eur, požadovat po představenstvu, aby byly dopředu oznámeny body, které mají být usnesením přijaty na valné hromadě. Taková žádost musí být podána 24 dní před konáním valné hromady, respektive 30 dnů v případě společností kotovaných na regulovaných trzích. Ustanovení § 124 AktG toto pak dále rozvíjí, když uvádí, že představenstvo musí takovou informaci podat žádající minoritě do 10 dnů od svolání valné hromady. V § 137 AktG je dále uvedeno, že pokud podal akcionář návrh na zvolení členů dozorčí rady a požaduje-li na valné hromadě jeho zvolení, má tento návrh přednost před alternativním

¹⁰⁶Braendle 2006: 266, Kol. autorů 2008a: 1050 – 1051.

návrhem předloženým dozorčí radou, pokud ho podpoří menšina představující společně akciový podíl desetiny základního kapitálu.¹⁰⁷

V § 147 AktG se pak dostáváme k dalším minoritním právům, které známe i z české právní úpravy. Podle tohoto článku musí společnost uplatnit nároky na náhradu škody vůči členům představenstva, dozorčí rady či povinným osobám v případě, že to vyžaduje akciová minorita ovládající společně akcie představující nominální hodnotu alespoň jedné desetiny základního kapitálu anebo desetiny z milionu eur. Německé specifikum je, že je vyžadováno ustanovení zvláštního zástupce, který bude v daném problému hájit zájmy společnosti. Toho buď může ustanovit valná hromada, pokud je pak žadatelem kvalifikovaná menšina, ustanoví jej soud na její žádost. Je pak právní povinností takto jmenovaného zástupce, aby zvážil, zda má v dané věci společnost možnost uspět a následně činil odpovídající právní kroky v mezích procesního práva. Za to může dle odst. 2 požadovat od společnosti úhradu nákladů spojených se zastupováním a rovněž adekvátní odměnu. Německá právní úprava dále obsahovala v odst. 4 povinnost akciové minority případně uhradit škody, které by společností vznikly v případě neúspěšného sporu na nákladech řízení a kvůli ustanovení zástupce. Toto ale bylo novelou od 1. dubna 2012 vypuštěno.¹⁰⁸

Podle § 186 AktG má každý akcionář právo má předkupní právo na novou emisi akcií, toto právo nicméně může být vyloučeno hlasem 75% většiny na hlasující valné hromadě. Tím je obsah menšinových práv v německém Aktiengesetz v první části vztahující se k akciové společnosti vyčerpán. Určitou další úpravu vztahující se k ochraně menšiny bychom mohli hledat

¹⁰⁷ Braendle 2006: 274 – 275, Wirth, Arnold, Morshäuser, Greene 2010: 89 – 90.

¹⁰⁸ Braendle 2006: 272 – 273, Kol. autorů 2008c: 769 – 771, Wirth, Arnold, Morshäuser, Greene 2010: 89 – 90.

i v německém koncernovém právu, ovšem to již přesahuje potřeby této práce.¹⁰⁹

8.3 Velká Británie

Pokud se podíváme do základní právní normy regulující korporátní právo na území Velké Británie, tedy do tzv. Companies Act 2006, najdeme rovněž poměrně obsáhlý a propracovaný katalog minoritních práv. V britském právu se nicméně nepracuje s jednou kvalifikační hladinou pro nabytí menšinových práv, jak to známe z § 181 ObchZ, obdobně jako je tomu třeba v německém právu.

V Čl. 98 CA je právo menšiny ovládající alespoň 5% nominální hodnoty základního kapitálu společnosti žádat soud o zrušení usnesení valné hromady, jímž se z veřejně registrované společnosti (public company) stává tzv. „private limited company“. Účel tohoto ustanovení je zřejmý, neboť v druhém případě společnost podléhá mnohem menší regulaci, stává se méně transparentní a mění se režim některých vnitřních vztahů, což může ve svém důsledku postihnout právě menšinové akcionáře. V Čl. 292 CA je právo alespoň 5 % minority požádat představenstvo o to, aby dalo do oběhu návrh na usnesení, jenž by mělo být přijato v písemné formě na valné hromadě, přičemž podle Čl. 338 obdobná akciová minorita v public company může požadovat cirkulaci takového usnesení pro hlasování na pravidelné valné hromadě. Zajímavý je ustanovení odst. 3, které omezuje délku takového usnesení na 1 000 slov. V Čl. 303 CA pak najdeme již známé právo akciové minority svolat valnou hromadu společnosti. V odstavci 3 tohoto článku je pak uvedeno, že tak může učinit pouze minorita ovládající alespoň 10% podíl na základním kapitálu společnosti, což je poměrně vysoké číslo. V Čl. 307 CA je pak další právo chránící menšinu, podle nějž oznámení o uspořádání valné hromady společnosti musí být učiněno v předstihu alespoň 21 dnů u public company a 14 dnů či

¹⁰⁹Braendle 2006: 274.

více (dle úpravy společenské smlouvy) u private limited company. V případě, že má být lhůta kratší, je k tomuto potřeba souhlas 90% většiny v případě druhého typu a 95% většiny u public company. Čl. 314 CA je pak zakotveno právo 5% minority uveřejnit v rámci společnosti stanovisko pro členy, kteří jsou oprávněni obdržet zprávu z valné hromady. Opět je zde v odst. 1 omezena délka takového stanoviska na 1000 slov.¹¹⁰

Dle Čl. 322 CA je pak neplatné jakékoliv ustanovení stanov společnosti, které by omezilo právo navrhnout předmět hlasování na valné hromadě společnosti akciové minoritě reprezentující alespoň 10% podíl hlasovacích práv, stejně jako alespoň 5 členů společnosti s právem hlasovat o takové věci. Dle Čl. 342 CA může 5% akciová minorita ve společnostech kotovaných na regulovaných trzích rovněž požadovat od managementu společnosti, aby vypracovala a prezentovala zprávu o činnosti. V Čl. 370 CA je obsaženo další minoritní právo, jež známe z českého právního řádu, a to oprávnění 5% akciové minority uplatnit jménem společnosti nárok na škodu za členy managementu společnosti. V takovém případě opět musí akciová minorita nejprve předat zprávu o takovém záměru společnosti, a to včetně všech relevantních informací. Pokud je management nečinný, mohou převzít iniciativu právě samotní akcionáři. Dle Čl. 476 CA může pak 10% akciová minorita požadovat, aby společnost provedla pravidelný roční audit, ačkoliv je s ohledem na svou velikost společnost vyjmuta ze zákonné povinnosti tento provést (které společnosti jsou vyjmuty je specifikováno v Čl. 475 (1)). Dle Čl. 488 CA může 10% akciová minorita zamezit opětovnému jmenování auditora společnosti, pokud odešle společnosti zprávu ze s tímto nesouhlasí.¹¹¹

Další katalog minoritních práv se týká přímo společností kotovaných a obchodovaných na regulovaných trzích, které však představují velmi specifický příklad. Asi nejdůležitější je právo dle Čl. 527 CA pro 5%

¹¹⁰ Adenaes 2010: 278 – 279, Mayson, French, Ryan 2008: 380 – 383.

¹¹¹ Adenaes 2010: 279 – 280.

akciovou minoritu požadovat, aby společnost veřejně publikovala (např. na webu) audit relevantních činností společnosti (nakládání s účty společnosti apod.).¹¹² Dále dle Čl. 633 a 634 CA mohou členové společností se sdíleným i nesdíleným kapitálem představující alespoň 15% podíl na základním kapitálu společnosti zablokovat změny týkající se práv vztahujících se k různým druhům akcií. Respektive pokud k přijetí takového ustanovení dojde, mohou při dosažení této kvalifikační úrovně žádat soud o jeho zrušení.

Dalším poměrně důležitým ustanovením je Čl. 803 CA, podle nějž má 10% akciová minorita právo požadovat od společnosti, aby napravila stav nečinnosti vztahující se k povinnosti uvedené v Čl. 793 CA, tedy povinnosti uvést všechny důležité informace vztahující se k akciím společnosti všem subjektům, které na tomto mají odůvodněný právní zájem. Zajímavé je, že v odst. 3 tohoto článku zákon výslovně umožňuje použít i formu elektronické kopie žádosti. Companies Act 2006 pak v dalších ustanoveních ještě obsahuje práva chránící alespoň 5% akciovou minoritu od situace, aby jí bylo v případě fúzí společností odepřeno právo svolat mimořádnou valnou hromadu k projednání fúze, stejně jako v Čl. 974 a následujících CA jsou upraveny instituty squeeze-out a sell-out. Jak už ale bylo zmíněno dříve, ty nejsou předmětem této práce, a proto už jim v rámci analýzy britské právní úpravy menšinových práv nebude věnován prostor.¹¹³

Pokud máme zhodnotit britskou úpravu menšinových práv, pak lze říci, že přes svou komplexnost a poměrně jasnou formulaci poskytuje o něco menší ochranu akciové minority, než je například v právu německém. Na druhou stranu podle názoru autora poskytuje jednoznačně větší ochranu, než aktuální právní úprava v ČR i nový zákon o obchodních korporacích. A to samozřejmě nejen co do obsahu psaného práva. Je také potřeba

¹¹² Mayson, French, Ryan 2008: 382.

¹¹³ Mayson, French, Ryan 2008: 397, 403.

reflektovat i efektivitu soudních soustav v jednotlivých zemích a rychlost jejich činnosti, což je klíčový aspekt pro efektivní domáhání se menšinových práv.

8.4 Finsko

Finská právní úprava menšinových práv není zásadně odlišná od právní úpravy německé či standardů práva EU. Je totiž ve velké míře ovlivněna především švédským právem, které je zase ovlivněno právem německým. V této práci je tak analyzována především jako představitel skandinávských právních systémů, které jsou přeci jen v některých ohledech jedinečné.

Práva minority v akciové společnosti jsou tedy obsaženy ve finském zákoně Osakeyhtiölaki/Aktienbolagslag (624/2006) z 21. července 2006 (dále Oyl), jehož název lze přeložit jako akciový zákon či zákon o obchodních společnostech. V části II, kapitola 5., sekce 4. Oyl je obsaženo právo akciové minority představující alespoň desetinový podíl na základním kapitálu svolat mimořádnou valnou hromadu. Společnost opět může mít ve stanovách nastavenou hranici nižší. Pro výpočet tohoto limitu jsou nicméně zohledňovány i akcie společnosti, k nimž se hlasovací práva neváží. V sekci 24 odst. 2 je pak uvedeno právo akciové minority požadovat projednání záležitostí týkajících se schválení účetní závěrky a rozdělení zisku na dalším „pokračování“ valné hromady, čímž se odsouvá jejich schválení. Takový „přesun“ projednávaných věci musí být opět schváleno minoritou představující alespoň 10% podíl na základním kapitálu, a to včetně akcií bez hlasovacích práv. Smysl tohoto trochu nestandardního ustanovení je dát minoritním akcionářům možnost prostudovat příslušné dokumenty týkající se finančních záležitostí společnosti, přičemž pokračování valné hromady musí proběhnout ve lhůtě

1-3 měsíců od skončení řádné valné hromady. Rozhodnutí dle tohoto ustanovení pak může být minoritou odsunuto dokonce několikrát.¹¹⁴

Část II, kapitola 7, sekce 5 upravuje právo akciové minority ovlivnit výběr auditora. Pokud to desetinová minorita (vypočítaná stejně jako v předchozím případě) anebo 1/3 akcií zúčastněných na valné hromadě požaduje. A to i v případech, kdy to zákon nevyžaduje. Auditor pak musí být jmenován na další valné hromadě. A pokud tam nebude platně schválen a jmenován, tzv. Aluehallintovirasto (Regionální státní správní úřad) jej vybere a přikáže společnosti ze zákona. Minorita je při výkonu tohoto práva omezena pouze tím, že musí ve lhůtě do 1 měsíce po skončení řádné valné hromady oznámit tuto žádost představenstvu společnosti a vybraná osoba musí splňovat zákonné požadavky na auditora. V Části II, kapitola 7 sekce 7 odst. 2 je právo akciové minority požadovat zvláštní kontrolu finanční zprávy vypracované představenstvem společnosti a předložené na valné hromadě, a to kvalifikovaným inspektorem. Kvalifikována je opět desetinová minorita (anebo 1/3 akcionářů přítomných na dané valné hromadě), přičemž žádost musí být dána představenstvu společnosti ve lhůtě 6 měsíců. Vybraný inspektor opět musí splňovat zákonné požadavky a bude přidělen Regionálním státním správním úřadem na požádání společnosti. Smysl tohoto ustanovení je především umožnit akciové minoritě přezkoum účetnictví společnosti, a to nezávislým subjektem. V Části IV, kapitola 13, sekce 7 odst. 1 je právo akciové minority představující desetinu základního kapitálu požadovat rozdělení dividendy ve výši poloviny zisku společnosti za dané účetní období. V takovém případě dojde k rozdělení dividendy po řádné valné hromadě.¹¹⁵

V Kapitole 18. Oyl je pak upraven institut squeeze-out a sell-out, přičemž hladina umožňující vytěsnění minoritních akcionářů je nastavena jako 9/10 základního kapitálu, obdobně jako v ČR. Těmto ustanovením se nicméně

¹¹⁴Rissanen 2011: nestr., Savela 2010: 20-21.

¹¹⁵Rissanen 2011: nestr., Savela 2010: 20-21.

nebudeme věnovat. V Kapitole 22, sekce 7 je upraveno již známé právo na podání minoritní žaloby na náhradu škody v případech škody vymezených v jiných ustanoveních Oyl či zákona o auditu. Pokud je tedy představenstvo společnosti neaktivní, může náhradu škody po představenstvu či jiném subjektu. V odstavci 1 jsou uvedeny podmínky – akciová minorita musí reprezentovat nejméně desetinový podíl na základním kapitálu a dále musí prokázat, že nevymáhání takového nároku by bylo v rozporu se zásadou rovného zacházení. Dle finského práva nese akciová minorita náklady sporu, nicméně v případě úspěchu jim je musí společnost refundovat, pokud bylo sporem získáno více, než na něj vynaloženo. Během soudního projednání má pak společnost právo vyjádřit se k důvodům nečinnosti. Dle odstavce 3 dále v případě, že valné shromáždění zbavilo osoby, jež škodu způsobila, odpovědnosti vůči společnosti, může opět akciová minorita ve lhůtě 3 měsíců toto rozhodnutí zvrátit u soudu tímto způsobem.¹¹⁶

Tím katalog minoritních práv ve finském právním řádu opět vyčerpán. Je opět výrazně užší než například v případě německého práva, ovšem je potřeba dodat, že Finsko se zhruba 5 miliony obyvatel a velmi malou burzou cenných papírů nepotřebuje ani zdaleka tak komplexní legislativu, jako například Německo.

¹¹⁶Rissanen 2011: nestr.

9. Závěr

Úprava menšinových práv v kapitálových společnostech je jedním z důležitých principů v regulaci obchodního práva. Je tomu tak především proto, že poskytovaná úroveň těchto práv je důležitým signálem pro zahraniční investory potenciálně uvažující o vstupu na konkrétní trh. Investoři totiž v celé řadě případů vstupují právě jako minoritní akcionáři do dané společnosti, a proto je zajímavá, jakou úroveň ochrany daný právní řád poskytuje před útlakem ze strany majority. To je nakonec i důvod, proč byl věnován prostor i v evropské legislativě, byť jak bylo ukázáno v kapitole 9., nezpracovává evropská právo tuto otázku nijak obsáhle. Z komparativního exkurzu tak jasně vyplynulo, jak rozdílně je toto téma zpracováno v různých právních řádech zemí EU.

Při posuzování této otázky je ale potřeba celou problematiku nahlížet v celé její komplexnosti. Na jedné straně totiž stojí ekonomické zájmy společnosti a potažmo majoritního akcionáře, neboť přítomnost a chování akciové minority může v řadě konstelací majoritního akcionáře či společnost skutečně poškozovat, například neustálými obstrukcemi, zdržováním valných hromad, napadáním jejich platnosti či třeba podáváním trestních oznámení. Jak jsem se pokusil nastínit v předchozích kapitolách, téma je potřeba posuzovat opravdu individuálně, neboť v českém právním prostředí, a samozřejmě nejen v tom českém, se lze setkat s negativním chováním od obou druhů subjektů – jak akciové majority, tak i minority. O tom nakonec svědčí i ustanovení § 56a Obchodního zákoníku, které explicitně zapovídá zneužití postavení majority i minority, čímž s ohledem na zkušenosti předchozích dvou dekad předpokládá škodné jednání obou skupin. Nelze pak pominout i situace, kdy akciová majorita poškozuje společnost (v krajním případě i formou vyvádění finančních prostředků) k čemuž zneužívá skutečnost, že kontroluje orgány společnosti.

Za posledních 20 let došlo v České republice k výrazné proměně institutu minoritních práv v kapitálových společnostech. Absence komplexní právní úpravy vztahující se k tomuto tématu je obecně vnímána jako jeden z důvodů selhání kuponové privatizace, neboť vlastníci (akcionáři) ve velkých společnostech s roztržštěnou majetkovou strukturou nemohli vlastně žádným způsobem kontrolovat práci managementu společnosti. Po prvních negativních zkušenostech tak přišla novelizace v roce 1996, která měla ty nejpalčivější nedostatky odstranit a učinit právní regulaci korporátního práva o něco efektivnější. I ta se ale ukázala jako nedostačující a tak zásadní novelizace z roku 2001 prakticky zavedla současný katalog menšinových práv v akciových společnostech, který byl analyzován v 5. kapitole.

Za další zlom lze představovat zavedení možnosti vytěsnění menšinových akcionářů a později i tzv. sell-out (nepravý squeeze-out). Jak bylo stručně ukázáno v 7. kapitole, nebylo to provedeno zrovna nejšťastnějším způsobem, což už ostatně není v případě českého zákonodárství nezvyklé. Důsledkem toho byla nejprve doslova lavina squeeze-outů, během nichž většinový akcionáři využili nedostatky právní úpravy a zbavili se menšinových akcionářů nejčastěji z dob kuponové privatizace. Není bez zajímavosti, že nejspíše desetitisíce lidí se vlivem předchozích změn majetkových struktur společností a dalších důvodů ani nedozvěděli o svém nároku vyplývajícím ze stovek provedených vytěsnění, obvykle proto, že nebyli jako držitelé akcií zapsáni v příslušných registrech, neboť byli držiteli akcií na doručitele. Ve svém důsledku tak protiplnění v hodnotě několika miliard nebylo po vytěsněních vyplaceno¹¹⁷.

Lze se zatím jen domnívat, jaké změny do praxe přinese nová právní úprava, tedy již platný zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích, který již byl publikován ve Sbírce zákonů a vstoupí v účinnost od 1. 1. 2014. Za zajímavou změnu lze považovat posílení pozice akcionářů ve

¹¹⁷ Bližší informace např. zde: <http://www.euro.cz/detail.jsp?id=102665> – 19. 4. 2012

velmi velkých kapitálových akciových společnostech s vysokou hodnotou základního kapitálu, neboť jim bude podle nové právní úpravy postačovat dosažení 1 % podílu na základním kapitálu. Je otázkou, jestli to nemůže vést ke ztížení pozice managementu společnosti i akciové minority při řízení společnosti. Na druhou stranu řada takto velkých společností má již akcie obchodované na regulovaných trzích a tedy lze tento krok chápat jako velmi vstřícný vůči investorům domácím a především zahraničním. S ohledem na skutečnost, že v jiných ohledech se právní úprava nijak nemění, lze předpokládat, že aktuální judikatura bude aplikovatelná po účinnosti nové právní úpravy. V tomto pohledu tedy nedojde k nějakému snížení právní jistoty všech dotčených stran.

Co se týká právní úpravy ve společnosti s ručením omezeným, tak v jejím případě lze hovořit o menšinových právech jen velmi limitovaně, a to ve vztahu k § 129 odst. 2 ObchZ, kde je uvedeno prakticky jediné právo tohoto druhu, a to na svolání mimořádné valné hromady. Nelze to ale vnímat jako nějaký výrazný deficit současné i budoucí právní úpravy, neboť společnost s ručením omezeným je ze své podstaty flexibilnějším druhem kapitálové obchodní společnosti s malým okruhem společníků (a velmi často pouze s jedním) a nižšími náklady na správu společnosti. Jakákoliv jiná forma právní úpravy by tak byla spíše kontraproduktivní a ani odborná literatura neshledává za potřebné nějak rozšiřovat katalog minoritních práv v tomto druhu obchodní společnosti.

Na závěr práce lze tedy shrnout, že česká právní úprava menšinových práv v kapitálových společnostech je dostačující a odpovídající nejen standardům EU, ale i jiných evropských právních řádů obecně. Existuje samozřejmě stále ještě prostor pro jejich rozšíření, a to například o zavedení možnosti kumulativního hlasování či povinného zastoupení určité minority v dozorčí radě, a to především u kapitálově větších společností. Na druhou stranu tato práva nejsou obvyklá ani v jiných zemích EU a tak by představovala poměrně výrazný nadstandard ochrany.

11. Resumé

The minority shareholder's rights are important part of the company law regulation, but also very controversial. In almost every developed country, there is some law of this kind. In this thesis, author was dealing with the Czech law related to the minority shareholder's rights in business corporations. The aim of this thesis was not only to analyze these rights, but also compare them to the relevant foreign legislations.

This thesis was divided to the seven main chapters, which introduced the most important topics related to the minority shareholder's rights. In the first chapter were briefly described two types of business corporations in the Czech law system – the limited liability company and the joint-stock company. Second chapter introduced the concept of minority shareholder's rights in general, including the theoretical background. Third chapter was about certain minority shareholder's right which can be found in the regulation of the limited liability company. In the fourth and also the most important chapter is a complete list of minority shareholder's rights in the joint-stock company in the Czech commercial code – for example the right to ask the board of directors for calling the unscheduled meeting of company and under certain circumstances ask the court for a right to call it, the right to ask the board of directors to include certain matter on agenda of general shareholders meeting, etc. Fifth chapter is related to the new regulation of corporate law, currently adopted by the Parliament, and to the minority shareholder's rights written there. Then, there is also a chapter about the view of this topic “de lege ferenda”. Last chapter is comparing the Czech law to some other foreign jurisdictions.

There are still various opinions about the way how to protect the minority shareholders. The relevant law in the Czech Republic can be seen as a sufficient, even if some other countries provide even wider and more

effective protection. This is the reason why also a new corporate law is really similar to the recent law.

12. Seznam použitých zdrojů

Knihy a články v časopisech či periodikách:

Bartošíková, M. (2004). Využití, či zneužití práva minoritního akcionáře?, Právní rádce 28. 4. 2004, dostupné na: <http://pravniradce.ihned.cz/c1-14273130-vyuziti-ci-zneuzeni-prava-minoritniho-akcionare> - 19. 4. 2012.

Bartošíková, M., Štenglová, I. (2006). Společnost s ručením omezeným, 2. vydání, C. H. Beck: Praha.

Černá, L. (2006). Obchodní právo 3 – Akciová společnost, ASPI: Praha

Dědič a kol. (2002a). Obchodní zákoník: komentář, Díl. I: § 1 - § 92e, Polygon: Praha.

Dědič a kol. (2002b). Obchodní zákoník: komentář, Díl. II: § 93 - § 175, Polygon: Praha.

Dědič a kol. (2002c). Obchodní zákoník: komentář, Díl. III: 176 - § 220zb, Polygon: Praha.

Dědič a kol. (2002c). Obchodní zákoník: komentář, Díl. IV: 221 - § 775 Polygon: Praha.

Dědič, J., Štenglová, I., Kříž, R. (2012). Akciové společnosti, 5., přepracované vydání, C. H. Beck: Praha.

Dvořák, T. (2008). Společnost s ručením omezeným, 3., přepracované vydání, ASPI: Praha.

Dvořák, T. (2008b). Poznámky k převodu jmění na společníka, Právní rozhledy 1/2008, str. 26 – 29.

Dvořák, T. (2009). Akciová společnost a Evropská společnost, ASPI: Praha.

- Eliáš, K.** (1994). *Obchodní společnosti*, C. H. Beck: Praha.
- Eliáš, K.** (2000). *Akciová společnost*, Linde: Praha.
- Eliáš, K., Pokorná, J., Bartošíková, M.** (2005). *Kurs obchodního práva: právnické osoby jako podnikatelé*, 5. vydání, C. H. Beck: Praha.
- Eliáš, K., Dvořák, T.** (2006). *Obchodní zákoník: praktické poznámkové vydání*, 5. přepracované a rozšířené vydání, Linde: Praha.
- Eliáš, K., Pokorná, J., Dvořák, T.** (2010). *Kurs obchodního práva: obchodní společnosti a družstva*, 6. vydání, C. H. Beck: Praha.
- Faldyna, F., Bejček, J., Hajn, P. a kol.** (2000). *Obchodní zákoník s komentářem*, I. díl, CODEX: Praha.
- Hendrych, D. a kol.** (2009). *Právní slovník*, 3., podstatně rozšířené vydání, C. H. Beck: Praha.
- Holec, P., Zuzka, K., Medek, P.** (2006). *Squeeze-out po česku*, ePravo.cz 6. 6. 2005, dostupné na: <http://www.epravo.cz/top/clanky/squeeze-out-po-cesku-33495.html> - 19. 4. 2012.
- Kuhn, P., Štenglová, I., Bílá, I., Havel, B.** (2010). *Zákon o přeměnách společností a družstev*, 1. vydání, C. H. Beck: Praha.
- Lasák, J.** (2010). *Žaloby minoritních společníků (akcionářů) aneb mají obchodní společnosti a jejich manažeři důvod k obavám?*, ePravo.cz 10. 11. 2010, dostupné na: <http://www.epravo.cz/top/clanky/zaloby-minoritnich-spolecniku-akcionaru-aneb-maji-obchodni-spolecnosti-a-jejich-manazeri-duvod-k-obavam-68074.html> - 19. 4. 2012.
- Paulus, L.** (2008). *Právní úprava squeeze-out v ČR a dalších zemích*, rigorózně práce na MU Brno: dostupné na: http://is.muni.cz/th/76994/pravf_r/ - 19. 4. 2012.

Pelikánová, I. (1997). Komentář k obchodnímu zákoníku, II. část - § 56 – 260, Linde: Praha.

Pelikánová, I. (2004). Komentář k obchodnímu zákoníku, 2. díl, 3. vydání, ASPI Publishing: Praha.

Pihera, V.(2008). K obecným limitům akcionářských práv, iPrávník 9. 4. 2008, dostupné na: http://www.ipravnik.cz/cz/novinky/art_5006/k-obecnym-limitum-akcionarskych-prav.aspx - 19. 4. 2012.

Pokorná, J. (2004). Squeeze-out: ochrana menšinových akcionářů nebo efektivita činnosti akciové společnosti? In. Sborník z vědecké konference „Princip rovnosti a princip ochrany slabšího“, MU: Brno, str. 18-20.

Raban, P. a kol. (2007). Obchodní zákoník, 5. doplněné vydání, Eurounion: Praha.

Rada, I. (2008). Odpovědnost funkcionářů společnosti, Právní rádce 20. 2. 2008, dostupné na: http://pravniradce.ihned.cz/c4-10078260-23003260-F00000_d-odpovednost-funkcionaru-spolecnosti - 19. 4. 2012.

Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. (2010). Obchodní zákoník: komentář, 13. Vydání, C. H. Beck: Praha.

Zima, P. (2008). K některým problémům zákona o přeměnách obchodních společností a družstev, Právní rozhledy 21/2008, s. 791 – 794.

Zahraniční zdroje a literatura:

Andenaes, M.T.(2010). European Comparative Company Law, Cambridge University Press: Cambridge.

Braendle, U. (2006) Shareholder Protection in the USA and Germany – „Law and Finance“ Revisited, German Law Journal, Vol. 07, No.03.

- Bürger, T., Körber, T.** (2008). Heidelberger Kommentar zum Aktiengesetz, C.F.Müller: Heidelberg.
- Goulding, S.** (1999). Company Law – Second edition, Cavendish Publishing: London.
- Hannigan, B.** (2003) Company Law, Oxford University Press: Oxford.
- Kol. autorů** (2008a) Münchener Kommentar – Aktiengesetz, Band 1, C. H. Beck/Vahlen: München.
- Kol. autorů** (2008b) Münchener Kommentar – Aktiengesetz, Band 3, C. H. Beck/Vahlen: München.
- Kol. autorů** (2008c) Münchener Kommentar – Aktiengesetz, Band 4, C. H. Beck/Vahlen: München.
- Kol. autorů** (2011). Obchodný zákonník s komentárom, Zákon o obchodnom registri Nová práca: Bratislava.
- Mayson, S. W., French, D., Ryan, CH. L.** (2008). Company Law: 2008 – 2009 Edition, Oxford University Press: Oxford.
- Ovečková, O. a kol.** (2011). Obchodný zákonník– s komentárom, 3. Doplnené vydanie, IURA EDITION: Bratislava.
- Patakyová, M. a kol.** (2010) Obchodný zákonník – Komentár, 3. Vydanie, C. H. Beck: Bratislava.
- Rissanen, K. a kol.** (2011) Companies Act 2006, Kirjailijatja Sanoma Pro Oy, ISBN 978-951-0-29207-5pořízeno z internetové databáze WSOYPro, nestránkováno.
- Savela, A.** (2010) Osakeyhtiölainyhdenvertaisuusperiaate (Das Gleichbehandlungsprinzip im Aktiengesetz, Defensor Legis, No. 1/2010.

Strapáč, P. (2011). Valné zhromaždenie spoločnosti s ručením obmedzeným a akciovej spoločnosti, EPOS: Bratislava.

Suchoža, J., Husár, J. (2009). Obchodné právo, IURA EDITION: Bratislava.

Umfahre, M. (2008). Die Gesellschaftmitbeschränkter Haftung, Manzsche Verlags: Wien.

Wirth, G., Arnold, M., Morshäuser, R., Greene, M. (2010). Corporate Law in Germany, C. H. Beck: München.

Právní normy:

Zákon 99/1964 Sb., občanský soudní řád.

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách.

Zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev.

zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

Zákon č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví.

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích.

Důvodová zpráva k zákonu č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích.

Směrnice Rady č. 77/91/EHS zde dne 13. 12. 1976, o koordinaci ochranných opatření, která jsou na ochranu zájmů společníků a třetích osob vyžadována v členských státech od společností ve smyslu čl. 58 druhého pododstavce Smlouvy při zakládání akciových společností a při udržování

a změně jejich základního kapitálu, za účelem dosažení rovnocennosti těchto opatření.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/25/ES ze dne 21. dubna 2004 o nabídkách převzetí.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2007/36/ES ze dne 11. července 2007 o výkonu některých práv akcionářů ve společnostech s kotovanými akciemi.

Zákon č. 513/1991 Sb., Obchodný zákonník.

Akciový zákon ze dne 6. 9. 1965 (Aktiengesetz).

Osakeyhtiölaki/Aktienbolagslag (624/2006) z 21. července 2006.

UK Companies Act 2006.

Soudní rozhodnutí

nález Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 1768/09 ze dne 21. března 2011.

nález Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 42/10 ze dne 7. září 2010.

nález Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 855/10 ze dne 17. ledna 2011.

nález Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 1260/10 ze dne 15. června 2010.

usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 32 Cdo 2963/1999 ze dne 9. 2. 2000.

usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Odo 407/2004 ze dne 22. 2. 2005.

usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Odo 149/2005 ze dne 14. 12. 2005.

usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Odo 1332/2005 ze dne 23. 2
2005.

13. Seznam použitých zkratk

AktG – německý Akciový zákon (AktienGesetz)

CA – anglický zákon o společnostech (UK Companies Act 2006)

ČNB – Česká národní banka

EHS – Evropské hospodářské společenství

EU – Evropská unie

ObčZ – Občanský zákoník

ObchZ – Obchodní zákoník

Oyl – finský Akciový zákon (Osakeyhtiölaki/Aktienbolagslag)

PřemZ – zákon o přeměnách obchodních společností

UK – Spojené království

ZOK – zákon o obchodních korporacích